

کارتیکرنا شهرئ گروپا تیرۆستیا (داعش) ل سهر گوتارا کورته چیرۆکین گه‌نجان دناقبه‌را (2014 – 2016)، ده‌فهره‌ به‌هدینان وه‌ک نمونه

نهمین عه‌بدولقادر عومه‌ر

کولیزا زمانان، زانکویا دهوك، هه‌ریما کوردستانی-عیراق

((میژوو‌یا وه‌رگرتنا فه‌کولینی: 26 چه‌ریا دووی، 2017، میژوو ره‌زامه‌ندیا به‌لافکرئی: 13 شوات، 2018))

پوخته

ئه‌وه‌ فه‌کولینه بزافه‌که ژبو خواندنا چیرۆکین گه‌نجان نه‌وین پشته‌ی هیرشا گروپا تیرۆستیا داعش بو سهر هه‌ریما کوردستانی هاتینه نفیسین. یا دیاره هیرشا داعش بو سهر هه‌ریما کوردستانی یا نه‌ چاهه‌ریکری بو، هه‌ر وه‌ک به‌رپرسین له‌شکری و سیاسی یین کورد خوه‌یا کری. د نه‌جامدا ئه‌وه‌ هیرشا ژ نشکه‌کیفه بو سه‌ده‌ما وێرانکرنا وان ده‌فه‌رین که‌تینه ژیر ده‌سته‌ه‌لاتا وان. دیسان هه‌تا ل باژیرین مه‌زن ژ ی وه‌ک سلیمانی و هه‌ولیر و ده‌وک هه‌نده‌ک ژ هه‌فه‌وله‌تییان بزافه‌ ره‌فی کر. ئه‌وه‌ هیرشه یا هه‌فه‌ده‌م بو دگه‌ل ناکۆکیین به‌غدا و هه‌ولیرئ ل سهر بودجه و داها‌تی هه‌ریمی و عیراقی، کو نه‌فی نه‌له‌وه‌هاتی کریزا دارایی ل سهر هه‌ریمی سه‌پاند بو. ژ ئالییه‌ک دیقه مملاتنا سیاسی د نابقه‌را پارتین کوردیدا ل سهر مه‌سه‌لا دانانا ده‌ستوری و سه‌روکاتیا هه‌ریمی گه‌هشتیوو لوتکا توندی.

ئه‌فان هه‌می کاودانان چه‌ندین کارتیکرین نه‌ریی ل سایکولوژییه‌ت و ره‌وشا جفاکی و ئابوری یا خه‌لکی کوردستانی کرن، ب تاییه‌ت ژ ی چه‌ینا گه‌نجان خوه وه‌ک قوربانین فی ره‌وشی ددیت. ئه‌وه‌ فه‌کولینه بزافه‌که ژبو شه‌وه‌کرنا گوتارین وان گه‌نجان نه‌وین ب ریکا کورته چیرۆکی گوتار و دیتین خوه د نه‌فی ماوه‌یدا پشکیش کرین. ب مفا وه‌رگرتنا ژ تیورین شه‌وه‌کرنا گوتاری فه‌کولینی سه‌لمانده‌ کو گوتارا نه‌وان سیمایه‌کی بی ئومیدی و ره‌هشینی پشه‌ دیاره.

په‌یفین سه‌ره‌کی: هیرشا داعش بو سهر کوردستانی، چیرۆکین گه‌نجان، گوتار و شه‌وه‌کرنا گوتاری

پیشه‌کی

دگه‌ل سه‌ره‌هلدانا قه‌یرانا ئابووری نه‌وا ژ نه‌نجامی برینا به‌شی بودجا هه‌ریمی ژلای ده‌سته‌ه‌لاتا ناهه‌ندی یا عیراقیه‌ به‌رپا بووی. دیسان د هه‌مان ده‌مدا ناکۆکیین سیاسی د نابقه‌را پارتین سیاسی یین کوردستانییدا د ئالوزیه‌کا به‌رده‌وامدا بوون. فیجا فان فاکته‌ران هه‌ژاری و نه‌داری و هه‌تا نه‌ دادپه‌روه‌ری و کۆچکرنا ژ وه‌لاتی ب دویف خوه‌را ئینان. نفیسه‌رین گه‌نج نه‌وین ژ نه‌نجامی هه‌ر

ئه‌وه‌ فه‌کولینه بزافه‌که بو شه‌وه‌کرنا گوتارین گه‌نجان نه‌وین ب ریکا کورته چیرۆکی هاتینه پیشکیشکر ل سه‌رده‌می هیرشا گروپا داعش بو سهر هه‌ریما کوردستانی د نابقه‌را (2014 – 2016) دا. وه‌ک یا زانا ئه‌وه‌ هیرشه د هه‌فه‌ده‌م بوون

زمانغان و هه‌تا فه‌یله‌سوفان ژی. ئەوین د ئەفی بیافیدا کار دکهن پرانی ل سهر وی یه‌کی د کۆکن کو (ز. هاریس – 1952) ئیکهم کهسه فه‌کۆلین ل ئەفی بابته‌تی کری ب فه‌کۆلینه‌کی ل ژیر نافی "شروقه‌کرنا گوتاری". ئەو د بۆچوون و رافه‌یین خوه‌دا وه‌ک زمانغان ب تیگه‌ه و دیتین (بلومفیلدی) بۆ رستی یی کاریکه‌ر بوو. لی بۆ فه‌کۆله‌رین ئەده‌بی ئەوین کو بزافی دکهن مفای ژ ری و ریبازین زمانغانی وه‌ربگرن، فه‌کۆله‌ری گرنگ بۆ وان (بنقنست) ی فره‌نسییه. ب دیتنا ئەوی رسته دکه‌فته‌ د چارچۆفی هژماره‌کا سنوراندا، کو ئەو بچووکتین یه‌که‌یه د گوتاریدا (ه. ژ: 17-18). ئەو فه‌کۆلینه‌ ژی وه‌ک فه‌کۆلینه‌کا ئەده‌بی سه‌ره‌ده‌ریی د گهل گوتاری دکه‌ت ب ره‌نگه‌ک سه‌ربه‌خۆ ژ رسته و هویرکاریین زمانی⁽¹⁾ کو ب باوه‌را مه‌ه‌تا گوتار ژ سنوری تیگستی ئەده‌بی بچۆ ژی ده‌رباز دبیت "له‌وما پتر ل پشت تیگستی ده‌یته‌ دیتن، ب ره‌نگه‌کی هنده‌ک جارا تیگه‌هشتنا سه‌ره‌فه‌یا تیگستی تشته‌که و گوتارا ناراسته‌کری ژ ئالیی نفیسه‌ریفه‌ ب ریکا هه‌مان تیگست تشته‌ک دی. ئانکو تیگه‌هی گوتاری و سنوری پیناسه‌کرنا ئەوی د فی فه‌کۆلینه‌دا ژ بازنی زمانی ده‌ردکه‌فیت و به‌ره‌و کیلگه‌یا ئەده‌بیغه‌ دچیت.

مه‌ره‌م ژ ئەنجامدانا فه‌کۆلینه‌ی ئەوه‌ بزاین چ جوهره‌ گوتار د ناو تیگستین کورته‌ چیرۆکین گه‌نجاندا

ئه‌گه‌ره‌کا بیت ل کوردستانی ماین و مشه‌خت نه‌بووین، ب ریکا به‌ره‌مه‌ین ئەده‌بی ده‌ربیرین ژ ره‌وشا وه‌لاتی و ئازارین خه‌لکی کر. د ئەنجامدا جوهره‌ گوتاره‌کا خه‌مناک و ره‌شبین د تیگستین واندا یا دیار بوو. له‌وما یا به‌ره‌وشه‌ ئەگه‌ر گریمانا فه‌کۆلینه‌ی به‌رسفدانا پرسیاره‌کا گه‌وه‌ری بیت "ئه‌و ژی: باری سیاسی یی هه‌ریما کوردستانی، ئەوی ژ ده‌ره‌نجامین شه‌ری گروپی داعش و ره‌وشا ئابوری و سیاسیا نه‌جیگیر د نافه‌را (2014-2016) دا چ کارتیکرن ل سهر گوتارا گه‌نجان هه‌بوو، ئەوا ب ریکا کورته‌ چیرۆکی هاتیه‌ ناراسته‌ کرن؟

ژبۆ به‌رسفدانا فی پرسیار یی مه‌ره‌ما گه‌هشتنا ئەنجامین گونجای، مه‌ په‌نا بریه‌ به‌ر میتۆدا شروقه‌کرنا گوتاری. ئەو میتۆده‌ دبیت پتر وه‌ک میتۆده‌کا زمانغانی هاتیه‌ته‌ نیاسین" لی هه‌روه‌ک فه‌کۆله‌ری نافدار یی بیافی سعید یقگین (2005: 15) دبیریت: (ئه‌وی سه‌ره‌که‌فتنا به‌رچاؤ یا زانستی زمانغانی ب ده‌سته‌خۆفه‌ ئینای د بیافی فه‌کۆلینه‌ین زمانیدا کارتیکرنه‌کا باش ل سهر بیافی فه‌کۆلینه‌ین ئەده‌بی، جفاکی و مروفايه‌تی ب ره‌نگه‌گ گشتی هه‌بوویه. ئەفجار فه‌کۆلینه‌ین ئەده‌بی مفا ژ هژماره‌کا ده‌سته‌که‌فتین زمانغانی وه‌رگرت، چ ئەو مفاوه‌رگرتنه‌ ژ ئەنجامین ب ده‌سته‌که‌فتین زمانغانان بن یان ژی مفاوه‌رگرتن بیت ژ میتۆدین فه‌کۆلینه‌ی). شروقه‌کرنا گوتاری هه‌ر ژ نیفا دووی ژ سه‌دی بیستی و هیرفه‌ بویه‌ جهی مشتومۆرا فه‌کۆله‌ر و

هاتینه پيشکيشکرن د سهردهمی شهري گرويي داعشدا. ديسان ژبلی کارتیکرین جهنگی و نه نارامی و نه جیگیریا باری سیاسی، کارتیکرنا باری نابوری خراب هه‌تا چ راده د به‌ره‌م و هزر و ناشویا واندا ره‌نگفه‌دایه و گوتارا وان به‌ر ب چ سه‌مغه برییه. هه‌روه‌سا ب شروقه‌کرنا گوتارین هه‌وان دی شین زانین گه‌نجان چ دیتن و ره‌خنه ل سهر هه‌ریما کوردستانی هه‌نه، واته نه‌و ره‌وشا نالوزا هه‌ریم تیدا ده‌رباز دبوو دیتن و راقه بین وان بو فان جوړه کاودانان چنه. نارمانجه کا دی یا فه‌کولینی نه‌وه بزاین ژبلی کو پیشمه‌رگه‌ی ب وره‌یه‌کا بلند به‌رگری ل وه‌لاتی خوه دکر د ده‌مه‌کیدا کو هه‌ر نه‌و پیشمه‌رگه‌ی ژی پرانی گه‌نج بوون، گه‌نچین نفیسهر چ جوړه به‌ره‌فیا به‌رگری کرنی هه‌بوو، یان ژی ب کیمی چ هزر و دیتن ل سهر خوراگری و جانفیدایی یا پیشمه‌رگان هه‌بوویه. کو نه‌و هه‌لوپست و دیتن گه‌نجان ب ریکا شروقه‌کرنا گوتارا وان یا سهردهمی شهري دی خویا بیت.

سه‌باره‌ت گرنگیا فه‌کولینی، یا دیاره کو کورته چیرۆك ئیک ژانرین نه‌ده‌بی بین به‌ره‌لا‌فه د ویزه‌یا سهرده‌ما کوردیدا. نه‌و جوړه ویزه‌یه ب شیوازی خوه یا ناسیار ب چریا زمانی و بوویه‌ران هزر و بابته‌تین تیر راما پيشکيش دکه‌ت. هه‌ر ديسان نه‌و جوړه ویزه‌یه هندی ره‌گه‌زی ناشویی د نافدا یی ب هیز بیت یی فالانا ناییت ژ فه‌گیرانا بوویه‌رین

ژبواری. گه‌نج وه‌که هیزا لوجستیا وه‌لاتان هیما یی هیز و کار و به‌ره‌مه‌ینانیه. ژ نالی سهر‌بو‌را نه‌ده‌بی ژیفه به‌رده‌وام د پروسا خوه پیگه‌هاندنیدانه، له‌وما وه‌ک سروشتی بایولوژی و سایکولوژی و هزری ژی تیگه‌هشتنا هزرین هه‌وان ب ریکا به‌ره‌می نه‌ده‌بی یی فه‌گیرانی هند یا ب زه‌حه‌ت ناییت هندی نفیسهره‌ک مه‌زن و خودان سهر بو‌ر. نه‌فچار چونکی پاشه‌روژا نیژیکا مله‌تی هه‌ون، گرنگه‌ هزر و گوتارین وان د زه‌حه‌ت‌ترین کاوداندا شروقه‌ بکین و تیگه‌هین. یا دیاره هیزا داعش بو سهر هه‌ریما کوردستانی کاره‌ساتین مه‌زن ژی په‌یدا بوون. ژبلی نه نارامیا باری ناسایشا نه‌ته‌وه‌یی، زیانین گیانی و نابوری و هه‌تا سایکولوژی ژی گه‌له‌ک بوون. گه‌نجه‌کی هه‌تا به‌ری هینگی د نارامی و باره‌ک نابوری و جفاکی هه‌تا راده‌کی جه‌گیردا مه‌زن بووی، ژ نشکانفه هه‌می تشت به‌روفاژی بن، بی گومان د ده‌رپرین و گوتارین خوه‌دا یا د ناخ و میشکی خوه‌دا دی نین سهر زمان. له‌وما گرنگه شروقه و راقه‌بین جودا و ب شیوازین نه‌کادیمی بو بهینه‌ کرن. ل گوره‌ی دویفچوونا من بو بابته‌تی، نه‌فه بزاقا ئیکیه‌ب فی ره‌نگی و د فی بیافیدا ب کیمی ل فی ده‌فه‌ری ده‌ینه‌ کرن.

فه‌کولین ل سهر دوو پشکین سهره‌کی هاتیه پاره‌کرن“ پشکا ئیکی سی ته‌وه‌ران ب خوه‌فه دگریت: ته‌وه‌ری ئیکی یی هاتیه ته‌رخانکرن بو

گوتاری یا بویه ئیک ژ ئاسته‌نگین نافه‌ندی بین کو هەر فه‌کۆلهره‌ک بزافی دکهت گۆشه‌نیرینا خوه دهرباره‌ی وان ئاشکرا بکهت. دیسان هه‌ولددن پيشنیار و میتودین خوه پیشکیش بکهن ژبو به‌شداریکرنی ددانانا دیتنه‌کا گونجایدا بو تیگه‌هه‌کی (شل - مائع) و فره‌رامان). دیتن و تیگه‌هشتین جودا بو گوتاری وه‌کریه‌ راوه‌ستان ل سنوری پیناسه‌کا دیارکری بو گوتاری یا ب زه‌حه‌مت بیت. له‌وما ئه‌م ژی ل فییری دی بزافی کهین د پیناسه‌کرنیدا دیتین هنده‌ک فه‌کۆلهرین به‌رنیاس د واری ره‌خنا ئه‌ده‌بیدا ئیخینه‌ پيش چاڤ. لی د پیناسه‌کرنیدا جه‌ختکرن دی ل سهر مه‌به‌ست و نارمانجین فه‌کۆلینی بیت، هه‌روه‌کی ل سهری ئاماژه‌ یی هاتیه‌ دان. ئانکو پیناسه‌کونا گوتاری ب خوه ژی دی یا نارمانجدار بیت، داکو ئه‌نجامین فه‌کۆلینی د چارچوڤه‌کی ده‌ستنیشانکریدا ب ده‌ست بکه‌فن.

یا خویایه‌ دیتن و ره‌خنه‌ و شرۆڤه‌یین ره‌خنه‌گر و فه‌یله‌سوفان د بواری زمان و ئه‌ده‌بیدا کارتیکرن ل سهر فه‌کۆلینین سهرده‌م هه‌نه. بو نمونه (میشیل فۆکۆ) هه‌ر چه‌نده‌ گوتار د فه‌لسه‌فه‌ یا (فۆکۆ)یدا تیگه‌هه‌کی ئالۆزه‌ و یا گریدایه‌ ب تیگه‌هه‌ی ئه‌پستمیغه‌، لی ئه‌م دشین د گوتاری بگه‌هین ل گوره‌ی رافه‌یین نه‌وی کو ئه‌و هزر دکهت گوتار هه‌ر ژ ده‌ستپیک‌ی و هه‌تا دوماهیکی وینه‌یه‌که‌ یان پارچه‌یه‌که‌ ژ دیرۆکی (المشاقبه، 2014: 232). ئانکو ده‌م و جه‌ و کۆنتیکست ل فییری رۆلی هه‌ره

زه‌لال کرنا تیور و میتودا ئه‌نجامدانا فه‌کۆلینی“ ته‌وه‌ری دووی، به‌کگراوه‌ندی گشتی یی فه‌کۆلینی ب خوه‌فه‌ دگریت، کو ئه‌ڤه‌ به‌کگراوه‌نده‌ به‌حس ل داگیرکرن و هیرشکرنا گروپا تیرۆستی یا داعش بو سهر ده‌قه‌رین کوردستانی دکهت، ب تایه‌ت کارتیکرنین سهربازی و ئابۆرین قان هیرشان و ده‌ره‌نجامین وان ل سهر جفاکی. ته‌وه‌ری سیی یی ته‌رخانکریه‌ بو په‌یوه‌ندی د نافه‌را تیکستی و کونتیکیستیدا ژ ئالیه‌کیغه‌ و چیرۆک و گوتاری ژ ئالیه‌ک دیغه‌. پشکا دووی لایه‌نی پراکتیکی فه‌کۆلینییه‌، کو کارتیکرنا شه‌ری گروپا تیرۆستییا داعشه‌ ل سهر گوتارین د کورته‌ چیرۆکین گه‌نجاندا هاتینه‌ پیشکیش کرن دناڤه‌را سالین 2014 - 2016 دا.

پشکا ئیکی: لایه‌نی تیوری

ته‌وه‌ری ئیکی: تیور و میتود

گوتار و شرۆڤه‌کرنا گوتاری بابه‌ته‌کی ئالۆز و فره‌ ره‌هنده‌. ئه‌ڤه‌ ئالۆزییه‌ ژی هه‌تا راده‌کی مه‌زن دزفریته‌فه‌ بو وان پیناسه‌ و تیگه‌هه‌ین گوتار پی ده‌یته‌ نیاسین. هه‌ر فه‌کۆلهره‌کی بزاف کریه‌ ل گوره‌ی دیتن و بوچوونین خوه‌ پیناسه‌ بکهت، ب ره‌نگه‌کی کو هندی بشیت تیگه‌هه‌ی گوتاری ئاشکرا و زه‌نگین بکهت ب رامان و هزرین فره‌ لایه‌ن. فه‌کۆلهری عه‌ره‌ب سعید یقگین (2005: 20) دهرباره‌ی فی یه‌کی دیبژیت: (ئاریشه‌یا گوتاری و شرۆڤه‌کرنا

ل بهرچاڤ وهرگرنا کۆنتیکستی (به‌حسکرنا کاودانین سیاسی، ئابوری و جفاکی) پینگاڤا ئیکێ یا تیگه‌هشتنا گۆتارا فه‌شارتیا ل پشت تیگستی ئەده‌بی یی پێشکیش کریه.

ته‌وه‌ری دووی: به‌کگراوه‌ندی گشتی " داگیر کرن و هیرشکرنا سهر ده‌فه‌رین کوردستانی"

داعش ل رۆژا 3 ته‌باخا 2014 ب ره‌نگه‌کی به‌ره‌لاڤ ژ چهند به‌ره‌یه‌کانغه ل زومار، شنغال به‌نداڤا موسل و مه‌خوور هیرش کره سهر باشووری کوردستانی. داعشی د ئەڤی هیرشیدا شیا د ماوه‌کی کیمدا ڤان ده‌فه‌رین ناڤهاتی داگیر بکته. ڤی گروپا تیرۆرستیا هیرشا داعش، یا کوئه‌وان د ئەده‌بیاتین خوه یین سیاسیدا د گۆتی "فتوحات"، زیانه‌کا مه‌زن گه‌هانه‌ پیکهاته‌یا سهربازی، ئەمنی، سیاسی، ئابوری و مۆرالا خه‌لکی کوردستانی (رۆژه، 2016: 72).

– کارتی‌کرنین سهربازی و سیاسی:

ڤی هیرشا پێشینی نه‌کریا داعش بۆ سهر کوردستانی پتریا سهرکردین سیاسی، هه‌والگیری و سهربازین کوردستانی شوک کرن (ه.ژ: ه. ل). ل هه‌مبه‌ری ئەڤی هیرشا چاڤه‌رینه‌کریا داعش پێشمه‌رگه یی کوردستانی چه‌که‌ک کلاسیک و که‌فن هه‌بوو. د راپۆرته‌کا تایه‌ت یا شیکاریدا ئەنشیل پڤیغه‌ر (2016) دیژیت (د بیت له‌شکه‌ری

سهره‌کی دبینیت د ئاراسته‌کرنا گۆتاریدا. بۆچوونا فه‌کۆله‌ر و فه‌یله‌سوفی رۆس (میخائیل باختین) ژی نیژیکی یا (فۆکۆ)یه" باختین (تودوروف، 1987: 45-46) ده‌رباره‌ی گۆتاری دیژیت: ((گۆتار/ئاخفتن بریتیه ژ بوویه‌ره‌کا جفاکی، نه‌ک بوویه‌ره‌کا تاکه‌که‌سی، چونکه هه‌رچه‌نده ئاخفتنه‌کهر و هه‌ا بده‌ت دیارکرن کو ژ ناخی خوه وهرگرته، ب راستی نه‌و ب ره‌نگه‌کی گشتی ده‌یتنه هژمارتن وه‌ک فه‌رێژه‌ک ژ په‌یوه‌ندیین جفاکی یین د ناڤیکداچووی)). ل ڤیری ب دیتنا (باختین)ی جفاک و ده‌وروبه‌ران کارتی‌کرن ل سهر تاکه‌که‌سی هه‌یه، له‌وما گۆتارا وی هه‌رچه‌نده ژ ناخی وی ده‌ردکه‌ڤیت، لی ب گۆتاره‌کا کۆمی ده‌یتنه هژمارتن، چونکه یا ڤالا نینه ژ کۆنتیکستی جفاکی.

ره‌خنه‌گری فرهنسی جیرار جینیت (2003: 39) ب هه‌مان تیگه‌ه گۆتاری ده‌ته‌ نیاسین و دیژیت: ((هه‌ڤه‌ندییه‌کا زمانیه، کومه‌کا رویدانین که‌تواری و خه‌یالی فه‌دگوه‌یت)). یا دیاره مه‌ره‌م ژ رویدانین که‌تواری کارتی‌کرن کۆنتیکستی جفاکیه. واته ژ ئەڤان پێناسه‌یین بۆ گۆتاری هاتینه کرن دیار دبیت کو کۆنتیکستی کارتی‌کرنه‌کا راسته‌وخۆ ل سهر گۆتاری هه‌یه. ئەم ژی د ڤی فه‌کۆلینا خوه‌دا کۆنتیکستی ب گرنگ د دانین. کو ب باوه‌را مه‌ گۆتارا گه‌نجی مه‌ ده‌رهاڤیژا وان کاودان و بوویه‌رین سیاسی، ئابوری و جفاکیه یین مله‌تی کورد تیدا د ده‌مه‌کی دیارکریی دیروکیدا ده‌رباز بووی. ئەڤجار

ژ ئەفا سەری بۆ مە دیاردییت کو سەرکەفتنێن دەستپێکی یین داعش بۆ خەلکی دیارکر، ئەگەر هێژن بیانی هاریکاریا پیشمەرگە ی نە کر با وان ئەو چەک و پلان و شیان نەبوون بەرسینگا داعش بگرن. ب ئەفی یەکی نەسە قامگیریا دەروونی ل دەف خەلکی پەیدا بوو ب تاییەت تەخا گەنجان. هەر وەها ناکۆکیین حزبی یین نافخوی ل پەرلەمان و ژ دەرفە ی پەرلەمانی، دیسان باری ئابوری خراب وە کر ئیدی ژیان ل کوردستانی ب زەحمەت بکەفیت.

ئەفە ژ ی بۆ سە دەما هەندەک زیانان ژوانا هەر وە کو مامەند رۆژە (ه. ژ: ه. ل) ئاماژە پیکری ئەفەنە:

– سەدان هەزار هەفوەلاتیی کوردین ئیزدی نەچار بوون جە و وارین خۆ بجههیلن و ب سەدان هەزار ئاوارە ل کوردستانی بجهبوون.

– هەزاران کوردین ئیزدی ب دەستین چە کدارین داعش کۆمەل کوژی کون.

– چەند هەزار ژن و کچین کوردین ئیزدی ب نافی کەنیزە رەوانە ی خیفەتین ئەمیر و شەرکەرین داعش کون.

– ژیرخانا دیموگرافیا شنگال فبەرکەفت و ب ئەگەری و ی ب دەهان هەزار کوردین ئیزدی ب ئیکجاری جھین خۆ هیلان و بەرەف تورکیا و وەلاتین ئەورۆپی و ئەمریکا فە چوون.

عیراقی یی چە کدار بیت ب چەکی ئەمریکی، لی کوردان پالپشتی ل سەر چەکی سۆفیەتا بەری دکر. زیدەباری وی یەکی چەکی سەرەکی یی کوردان کلاشینکوڤ و دۆشکین مۆدیلا کەفن و پیکەپین یابانی و هاون و تۆپین بچووک بوون.) ئەفە ئیک ژ ئەگەران بوو ئەو دەفەرین ل سەری بەحسکری زوو بکەفن د دەستین داعشدا و پیشمەرگە نەشیان خوە ل بەر هیرشا وان یا لەشکەری بگرن. کو د راستیدا نە ب تیی هیرشا لەشکەری بوو، بەلکو ژ ئالیی دەروونی ژیفە ژ بەر وی پروپاگەندا ب هیرا داعش و هاریکارین وی دکر ب ریکا مالپەرین جفاکی یین ئنتەرنیتی مۆرالا خەلکی و پیشمەرگە ی ژ ی د هەملەتا ئیکیدا لاواز بوو. د ئەنجامدا سەدان هەزار هەفوەلاتی ژ نەجاری ئاوارەبوون (رۆژە، 2016: 78).

مامەند رۆژە (ه. ژ: 73) رەخنی دگریت و دیژیت کو ژبلی ئەف پروسا "فتوحات" ان شکەستە کا سەربازی بۆ کوردان ل قەلەمدا و کارتیکون ل نافودەنگی پیشمەرگە ی کر، ئەو ژ ی دەریخست کو دەزگەهین حوکمداری ل هەریما کوردستانی چ ستراتیزییەک ل هەمبەر دەفەرین عەرەبین سوننە فی نینە. نە سەرۆکاتیا هەریمی، نە سەرۆکاتیا حوکمەتی، نە ئازانسا پاراستن و زانیاری یا هەریما کوردستانی، نە وەزارەتا نافخۆ و هیچ دەزگەهەکی دی پیشینیا هیرشا داعش بۆ سەر کوردستانی نە دکر.

- نیزیکی 1500 پيشمه‌رگان شههید بوون و چه‌ند هزار برینداربوون و هند ژى ب ئیخسیری هاتنه گرتن و داعشان سه‌ری هنده‌کا ژوان برین. سه‌باره‌ت هیرشا داعش و کومکوژیا ئیزدیان خچر دو ملی (2015: 15) د بیژیت (ئه‌و هیرشا مه‌زنا داعشان کریه سه‌ر ئیزدیان ل ده‌قه‌را شنگالی بۆ سه‌ده‌ما گوهورینا دیروکا ئیزدیان ل وه‌لاتی وان کوردستانی. پشتی کو ده‌سته‌لاتا ئاسایش و به‌ره‌فانی کرنی یا کو سه‌ر ب هه‌ریما کوردستانیقه‌ل شنگال ژ نافچووی، بۆ هوئی شه‌رمزاری بۆ وه‌که خاله‌کا ره‌ش ب نافچاقین مروفایه‌تیقه، کو ریک هاتییه‌دان ب ب هزاران ژن و زارۆك ژنافچن و ژن بن که‌نیزه‌د نه‌فی چه‌رخى ته‌کنۆلۆژی و مافین مروفیدا). نه‌فال شنگال روودای کارتیکرنین نه‌رینی یین وی ل سه‌ر مورال و ده‌روونی هه‌ر تاکه‌کی کورد هه‌بوو. بی ئومیدی و ره‌شینی و ترس گرنگترین سیمایین تاکی کورد بوون د نه‌وی چاخیدا، چونکو داعش ل وی سنوری نه‌راوه‌ستیان و هیرشا هه‌ری مه‌زن یا مورالی بوو ب ریکا که‌نال و ته‌کنۆلۆژی و تورین کۆمه‌لایه‌تی.
- کارتیکرنین ئابوری:
- داعشان زیانه‌کا زۆر ب ژیرخانا ئابوری یا هه‌ریما کوردستانی گه‌هاند. ب پال پشتی ل سه‌ر فه‌کۆلینا مامه‌ند روژه‌ی (ژ.ب: ه. ل) نه‌م دشیین ب کورتی وان زیانان ریزبکه‌ین بقی ئاوی ل خاری:
- ل وان ده‌قه‌رین داگیر کرین که‌رتی وه‌به‌ره‌ینانا کشتوکالی و ئاژه‌لی په‌کخستن. هزاران دونه‌مین کیلای ب هه‌روه‌چوون، کو ب بری ملیونان دولاران ده‌یه‌ته‌ته‌خینکرن.
- قه‌باری زۆری ئاواران فشاره‌کا زۆر ئیخسته سه‌ر بودجی پارێزگه‌هان.
- شه‌ری ژى پشکه‌کا زۆرا بودجی هه‌لژی.
- گه‌مارۆیا دارایی یا به‌غدا ل سه‌ر کوردستانی، زیانه‌کا مه‌زن گه‌هاند حوکمه‌ت و خه‌لکی هه‌ردووان.
- گرتنا بیرین نه‌فتی ژلای داعشقه و پالاوگه‌هین نه‌فتی ب تاییه‌ت پالاوگه‌ها بیجی ئابلۆقه‌کا دی ئیخسته سه‌ر هه‌ریما کوردستانی، زیانه‌کا مه‌زن گه‌هاند که‌رتی وزی ل کوردستانی و ته‌نگزیه‌کا سوته‌مه‌نی کوردستان فه‌گرت.
- ب کورتی شه‌ری داعش، نزمبوونا نرخى نه‌فتی و برینا بودجی ژ لای به‌غداقه‌سی هۆکارین سه‌ره‌کی بوون بۆ کرینا دارایی یا هه‌ریمی. نه‌م دشیین بیژین خراب بوونا بارى ئابوری کوردستانی بۆیه‌ته‌گه‌را خرابتر بوونا به‌ره‌ی نافخوی. حکومه‌تا هه‌ریمی چه‌ندین ملیار دولاران قه‌رداره، گه‌له‌ک ژ پروژین ئابوری یین راوه‌ستیاین، داها تی تاکى کورد کو پیشتر ل عیراقی به‌رزترین بوو، گه‌له‌ک بی هاتی خاری، به‌تالی و بی کاری روژ ب روژ د زیده‌بوونیدایه. نه‌فه‌هه‌می نه‌و ته‌گه‌رن یین کو مشه‌ختبوون و ره‌فینا ژ وه‌لاتی کریه دیارده‌ک و ب

سهر سییان، چاران هه‌تا شه‌ش گروپان ژی دابه‌ش دکهن. لیچۆ سۆنگ (2010: 876-877) د فه‌کۆلینه‌کیدا ل ژیر نافی (رۆلی کۆنتیکستی د شروقه‌کرنا گۆتاریدا) کۆنتیکستی ل سهر سی جۆران پۆلین دکه‌ت“ کۆنتیکستی زمانی، کۆنتیکستی کاودانان و کۆنتیکستی کهلتوری. بقی شیوی ل خواری دیار کری ههر ئیکی ژوان دده‌ته نیاسین:

ئ. کۆنتیکستی زمانی: ئاماژی دده‌ته کۆنتیکستی د گۆتاریدا، کو ئه‌و ژی په‌یوه‌ندییه د نابه‌را په‌یف، فریز، رسته و هه‌تا په‌ره‌گرافاندا.

ب. کۆنتیکستی کاودانان، ئاماژی دده‌ت ژینگه‌ه، دهم و جهی گۆتار لی په‌یدا دبیت و هه‌روه‌ها په‌یوه‌ندییه د نابه‌را وان که‌ساندا یین به‌شداریی تیدا دکهن.

پ. کۆنتیکستی کهلتوری، ئاماژی دده‌ته کهلتور، داب و نه‌ریت و به‌گه‌راوه‌ندی قوناغا دیروکی یی ناخفتنکه‌ر به‌شداریا دانوستاندنا زمانی تیدا دکه‌ت.

د ئه‌فی پۆلینکرنا کۆنتیکستیدا، کۆنتیکستی کاودانان و هه‌تا راده‌کی کۆنتیکستی کهلتوری په‌یوه‌ندی ب ئه‌فی فه‌کۆلینه‌فه‌هیه، له‌وما دی پتر جهی فۆکۆسا فه‌کۆلینی بیت.

فه‌کۆله‌ره‌کی دی یی به‌رنیاس د واری گۆتاریدا، کول فی دوماهیی په‌یدا بوویه، ب نافی (هه‌رمان باری)“ نه‌فه‌فه‌کۆله‌ره‌ یی ب گۆمانه‌ل سهر دیتنا سیمیاگه‌ران ده‌رباره‌ی گۆتاری، کو ب بۆچوونا

سه‌دان گه‌نج و خیزانین کوردان رووکریه ژ ده‌رفه‌ی وه‌لاتی سه‌ره‌رای مه‌ترسیا بن ئاقبوون و خه‌ندقینی و نه‌باشیا ره‌وشا وان ل که‌مپین په‌نابه‌ران ل ئه‌ورۆیا. ئه‌وین کو ماین و نه‌قیای یان ده‌رفه‌ت بۆ چینه‌بووی ژی هه‌ست ب ره‌شینی و بی ئومیدی دکهن. ئه‌فه‌هه‌می وه‌که‌ به‌شه‌ک ژ ژیا نا وان د نافی نفیسین و به‌ره‌مه‌ین وان یین و یژه‌ییدا ره‌نگه‌دان، کول فان چهند لاپه‌رین داها‌تی دی هینه به‌رچا‌فکرن.

ته‌وه‌ری سی: په‌یوه‌ندی د نابه‌را

کۆنتیکست و گۆتار، و چیرۆک و گۆتاریدا

1. کۆنتیکست و گۆتار

کۆنتیکستی په‌یوه‌ندییه‌کا راسته‌وخۆ ل گه‌ل گۆتاری هه‌یه. له‌وما پتریا فه‌کۆله‌ران ده‌ما به‌حسی گۆتاری دکهن، ههر ئیکسه‌ر ئاماژی دده‌نه کۆنتیکستی، و به‌روه‌فاژی ژی درسته. بۆ نمونه ده‌یفید نونان (1993: 7-8) د په‌رتوو‌کا خوه‌دا (دانه‌نیاسینا شروقه‌کرنا گۆتاری) ب ئه‌فی ره‌نگی کۆنتیکستی پیناسه دکه‌ت: (کۆنتیکست ئاماژی دده‌ته وی کاودانی دبیته ئه‌گه‌را په‌یدا بوونا گۆتاری، ئه‌وی کو گۆتار ژ ری‌سایین زمانین وی په‌یدا دبیت). واته‌ل گوره‌ی ده‌یفید نونانی گۆتار ژ فه‌ریژا زمانی و ده‌وروبه‌ران/کۆنتیکستی په‌یدا دبیت. زمانان ژی ده‌رباره‌ی کۆنتیکست و پۆلینکرنا وی ده‌ه‌فگرتی نین، هنده‌ک ب سهر دوو گروپاندا دابه‌ش دکهن و هنده‌کین دی ب

جفاکی یان ئابووری یان جوگرافیقه کو سهردهمه کی ددهن دیار کرن.

2. گریدانا گوتاری ب کونتیکستیقه: سهره‌رای وی یه کی کو په‌یوه‌ندییه کا پیکفه‌گریدای هه‌یه د نابقه‌را ژینگه‌ه یان کونتیکستی په‌یدا دبیت و گوتارا په‌یدا دبیت، دشیاندا نینه ئاخفتن و پیکه‌په‌رین ئه‌وی بهین فه‌قه‌تانندن ژ وی ژینگه‌هی. چونکی ئاخفتن فه‌ریژا ده‌وروبه‌ره کی ب تنی نینه، به‌لکو د ئاراسته‌کرنا کونتیکستی ژیدا به‌شدارای هه‌یه. ئه‌فجار ئاخفتن ب رولی خوه‌ ده‌وروبه‌ر و ژینگه‌هان په‌یدا دکه‌ت.

ژ ئه‌فا بووری دیار دبیت ل گوره‌ی دیتنا (ههرمان باری) کا چاوا گوتار د چارچوئی کونتیکستیدا په‌یدا دبیت، ههر ب ئه‌وی ئاوی گوتاری هیز هه‌یه ژینگه‌ه و ده‌وروبه‌رین نوی ژی په‌یدا بکه‌ت. دیسان ده‌م، جه، ره‌وشا ده‌روونی، ئابووری و جفاکی کارتیکرنی ل سهر ناهه‌رۆک و مه‌به‌ستا گوتاری دکهن. ئه‌ف په‌یوه‌ندییا گوتاری دگهل ده‌وروبه‌ر و فاکته‌رین ده‌ره‌کی بویه جهی فه‌کولین و گرنگیپیدانا (فۆکو) ی ژی. ئه‌فجار (ئه‌گهر گوتاره‌ک ل جهه‌کی جوگرافی یی ده‌ستیشانکری نه یا گونجای بیت، فۆکو دبیت کو دبیت ل جهه‌کی دیی جوگرافی پیشوازی لی بهیته‌ کرن و یا په‌سه‌ند بیت) (عبدالله، 2017: 16-17).

ژ ئه‌فی مژاری بۆ مه‌ دیار دبیت گوتار و کونتیکستی په‌یوه‌ندییه کا دوو قولی و د نافیکدا

ئه‌وان گوتار ژ تیکستی جودایه و گوتار ((کریاره‌کا به‌ره‌مه‌ئینانا ئاخفتنییه و ئه‌نجامی وی ژی یی به‌ره‌سته، چ یی دیتی بیت یان یی گوه‌لییوونی بیت)) (المیری، 2008: 128). لی ههرمان باری (ه. ژ: ه. ل) دبیت کو گوتار ((تیکسته‌کی ئاراسته‌کریه د چارچوئی کونتیکسته‌کیدا)). ئانکو ل گوره‌ی (ههرمان) ی ژی گوتار و کونتیکست دوو تشتن ژیک ناهین فه‌قه‌تانندن، ئه‌ف کونتیکستی (ههرمان) مه‌به‌ست یی یی جودایه ژ کونتیکستی هنده‌ک زمانزان و سیمیاگهر بۆ ددانن. (ههرمان) ئه‌فی یه‌کی ب ئاشکرایی د په‌رتووکا خوه‌دا یا ب ناخی ((گوتار)) به‌حس دکه‌ت. ئه‌وی د ئه‌فی په‌رتووکا خوه‌دا جه‌فت تایه‌تمه‌ندی دایه‌ گوتاری ههر وه‌ک د په‌رتووکا ((النص والخطاب)) دا یا عبدالواسع الحمیری هاتین. لی دی ئاماژی ب دوو ژ وان تایه‌تمه‌ندیان ده‌ین یین گریدانه‌کا ئیکسه‌ر ب فی فه‌کولینیقه‌ هه‌ین“ کو ئه‌و ژی ئه‌فه‌نه:

1. تابه‌تمه‌ندییا دیروکی: ئه‌ف تایه‌تمه‌ندییه ژ وی یه‌کی هاتیه‌ کو ئاخفتنکه‌ر یی سنوردایه د چارچوئی ده‌م و جهه‌کی دیار کریدا، د هه‌مان ده‌مدا یی کاریگه‌ره ب کارتیکرنا هیزا ده‌روونی – جفاکی ئه‌وا سهرده‌مه‌ک ژ سهرده‌مان یی ده‌یت نیاسین. ئه‌و تایه‌تمه‌ندییه‌که یا کو (فۆکو) ب ره‌نگه‌ک ئیکانه‌ تیگه‌هشتی، ده‌ما وی به‌ری خوه‌ ددا گوتاری وه‌ک ((هژماره‌کا ریسیاین نا‌نه‌ دیار و دیروکی))، کو هه‌رده‌م ژی یا گریدایه ب ده‌م و جه، یان بیافی

ههلبگریت. لی وهك تیكسته کی ئەدهبی دەما خواندهفانی شاره‌زا دخوینیت، ب تایهت ئەگەر شاره‌زایی زانیاری ههبن ل سهر وان دەم و جهین چیرۆك تییدا هاتی نفیسین، ئەو گۆتارا چیرۆك پیشکیش دکهت بۆ وی دیار دییت. کهسایه‌تی، رویدان، دەم و جهین نافه‌کی یین چیرۆکی به‌شداریی د ئاراسته‌کرنا گۆتاره‌کییدا دکهن یا به‌رفره‌تر ژوان چه‌ند ریژک و په‌ره‌گرافین چیرۆکی ب خوه‌فه دگرن وهك تیكست. ده‌یقید نونان (1993: 5-7) ل سهر په‌یوه‌ندییدا د نافه‌را تیكست و گۆتارییدا نامازی ب بۆچوونین هندهك زانایین زمانی ددهت وهك (کریستال) و (براون) و (یول) و (کۆکی)، کو ههر ئیک ژ ئەفان پیناسه‌کی بۆ گۆتاری و تیكستی دکهت. ژ پیناسین وان خویا دییت کو هه‌فنه‌گرتن د نافه‌را واندا هه‌یه ل سهر تیگه‌هشتنا فان هه‌ردوو تیرمان. ده‌یقید (ه. ژ: 6) دیبژیت: ((ل ده‌ه‌ هندهك نفیسه‌ران هه‌ردوو تیرم نیزیکه جهی هه‌ه‌ بگرن“ ل ده‌ه‌ هنده‌کیین دی، گۆتار نامازی ددهته زمانی د کۆنتیکستییدا. لی هه‌می د ریککه‌فتینه کو تیكست و گۆتار پیندیه ژ نالی و اتا و مه‌به‌ستیقه به‌ینه پیناسه‌کرن. هه‌روه‌ها ژ نالی وی پیکفه گریدانا هه‌یی یا تیكستی/ پارچه‌یین گۆتاریقه، واتایه‌کا سه‌رتاسه‌ری یا ته‌مام پیکدئین)).

سه‌بارهت په‌یوه‌ندییدا چیرۆك و گۆتاری ترفیتان تۆدورۆف (یقگین، 2005: 30) دیبژیت: (چیرۆك واته پیکفه گریدان و ل په‌ی هه‌فهاننا رویدانان و

چوویی پیکفه هه‌یه. ره‌وشا جفاکی، ده‌روونی و ئابووری ژ فاکته‌رین گرنگن د چاوانیا ئاراسته‌کرنا گۆتارییدا. له‌وما ئەو سه‌رده‌م و جهی گۆتار لی په‌یدا دییت (ده‌یت نفیسین یان گۆتن) دگرنگن فه‌کۆلین ل سهر به‌ینه‌کرن. ئەفجار گۆتارا چیرۆکنفیسین گه‌نج ل کوردستانی، د وان کاودانین کوردستان تییدا بووری ژ شهر و هه‌ره‌شه و خرابییا باری ئابووری و سیاسی، پشتی هیرشا گروپی داعشا تیرۆستی تایه‌مه‌ندی و مه‌به‌ستین تایه‌تین خوه هه‌نه. ئەو گۆتارا تیكستی وان یین ئەدهبی د نا‌ف خوه‌دا هه‌لدگریت و ئاراسته‌دکته، یا جودایه ژ ئەوی گۆتارا به‌ری یان پشتی فان کاودانان و قوناغا دیروکی هاتیه نفیسین و دی هینه نفیسین.

ل سهر بنه‌مای ئەفی مژارا ل سهری هاتیه به‌حسکرن، تشتهك به‌ره‌وشه د شروقه‌کرنا تیكستیین چیرۆکنفیسین گه‌نجدا و بۆ شروقه‌کرنا گۆتارا وان ئەوا ب ریکا چیرۆکیین خوه پیشکیشگری ئەم گرنگیی ب به‌گراوه‌ند و کۆنتیکستی وان گۆتاران بدهین“ کو ئەفه گریمانه‌یا سه‌ره‌کییا فه‌کۆلینییه. چونکی گۆتارا چیرۆکنفیسین گه‌نج ب ریکا چیرۆکی هاتیه پیشکیشکرن، له‌وما د جهی خوه‌دایه فه‌کۆلینی ل په‌یوه‌ندیین گۆتاری و چیرۆکی بکه‌ین.

2. گۆتار و چیرۆك

چیرۆك وهك به‌ره‌مه‌کی ئەدهبی ب سایا زمان و شیوازی ده‌ربړینی دشیت پتر ژ واتا و مه‌به‌سته‌کی

چیرۆکی و دەمی ڤه گێرانی. کو ئەڤ دەمی ڤه گێرانی ڤه چیتە د خانا گۆتاریدا.

د ئەڤی مژارا د نایبەرا چیرۆک (وهك تیکست) و گۆتاریدا ئەگەر بزفرینڤه بۆ بۆچووین (تزیڤتان تۆدورۆڤ) دبیت پتر رۆهن بیت. تۆدورۆڤ (1987): 45-46) دبیت کو (سی جویین تایه تەندیان هەنە بۆ وی دەنگوباسی ڤهیتە ڤه گۆتاری ژ گۆتاری بۆ بەرهمی ئاشویی: جۆری ئیکی شیوازە، کو یی گریدایه ب رادی ئاماده بونا وان بوویه رانڤه ئەوین تیکست دگهینیت. جوینی دی دەمه، یی گریدایه ب پەیهندیان د نایبەرا دوو هیلین دەمیدا" هیلا گۆتارا ئاشویی و هیلا جیهانا ئاشویی. ل دوماهیی ژی جوینی نیپینیه، کو ئەو گۆشەنیرینه ئەوا ئەم بابەتی ل گۆرهی ئەوی تیبینی دکەین، ڤیجا چ جۆری ڤی تیبینی ژی "یا درست بیت یان شاش، بەشی بیت یان گشتی". واتە ئەو گۆتارا ڤهیتە ڤیشکیشکران د ناڤ بەرهمی ئەدەبی / ئاشویدا یی گریدا ی چاوانیا وان رویدان و دەم و جەه و گۆشەنیرینایه ئەوین تیکست ب خوهڤه دگریت.

ژبۆ دیارکرنا پەیهندیان د نایبەرا چیرۆک و گۆتاریدا د ئەڤی ڤه کۆلینیدا بۆچوونا (سعید یقطین) د پەرتووکا ویدا (تحلیل الخگاب الروائی) ڤهیتە پەژراندن "دەما دبیت: (چیرۆک دشی ت هژماره کا گۆتاران هەلبگریت کو ب هاریکاریا وان وهك ڤه گێران ئاشکرا دبیت) (یقطین، 2005: ل 50). واتە نە مەرجه چیرۆکی وهك تیکست ئیک گۆتار

پەیهندیان وان ب کەسایەتی و رەفتار و کارلیکرنا کەسایەتیانڤه. ئەڤ چیرۆکە دشیاندایه ب شیوی نڤیسی یان زارهکی ب ئاویەکی یان یی دی بهیت ڤیشکیشکران. لی گۆتار، ب ریکا هەبوونا ڤه گێرهکی یی ب رۆلی ڤیشکیشکرنا چیرۆکی را دبیت، بۆ مه دیار دبیت. ب ریکا ڤی ڤه گێری ژی خواندەڤانهکی هەمی ڤی ڤه گێرانی وەربگریت. د چارچۆڤی پەیهندیان د نایبەرا چیرۆک و گۆتاریدا، ئەو بوویه رین دەیتە ڤه گێران جهی گرنگیدانا مه نین "چیرۆک". لی ئەوا جهی گرنگیدانا ڤه کۆلەری د ڤه گێرانیدا، ل گۆرهی ڤی دیتنی، ئەو ریکه یا کو ب هاریکاریا وی ڤه گێر وهل مه دکەت ئەم دوان رویدانان بگهین "گۆتار". واتە ل گۆرهی دیتنا (تۆدورۆڤ) ی ژی چیرۆک وهك تیکست یا دایخستتە و گۆتارال پشت وی چیرۆکی ڤهیت ڤیشکیشکران یا بەرفرهتره. سعید یقطین (ه.ژ: ه.ل) دگهیتە وی ئەنجامی کو دشیاندایه جوداهی د نایبەرا دوو ئاستین ڤه گێرانیدا بهیتە کرن وهك چیرۆک: (لۆژیکی بوویه ران ژ ئالیه کیه، و پەیهندیان ئەوان ب ئیکڤه ژ لایهکی دڤه. لی ڤه گێران وهك گۆتار جهخت ل سەر رافه کرنا وی ڤهیتە کرن ژ سی ئالیانڤه: دەمی ڤه گێرانی، لایه نین ئەوی و شیوازین وی). (جیرار جینیت) ژی د پەرتووکا خوهدا (گۆتارا ڤه گێرانی) (2003) ئامازی ب دوو دەمان ددهت د ناڤ بەرهمین ڤه گێرانیدا: ئەو ژی دەمی دال و دەمی مه دلول، ئانکو دەمی

هەر چیرۆکە کیدا هاتینە ئاراستە کەرن هاتینە شروڤه کەرن. ب ئەفی یەکی ب کیمی چار گۆتارین جودا یین ژ ئەنجامی بە کگراو هەندەک تاییەت و دەمەکی دیرۆکی تاییەتدا هاتینە نفیسین هاتینە پیش چاڤ کەرن.

پشکا دووی: لایەنی پراکتیکی یی فە کۆلینی:

کارتیکرنا شەری داعش ل سەر گۆتارا کورته
چیرۆکین گەنجان

هەر وهه کی ئالیی تیوریی فە کۆلینی جەخت ل سەر کری گۆتار یا بەرفرە هتە ژ تیکستی و یا کاریگەرە ب ژینگە ه و دەور و بەری تیدا دەیتە پیشکش کرنه. ئەفە وی یەکی دگەهینیت کو دبیت هنده کجاران گۆتارا چیرۆکی ل پشت بابەتی وی یا فەشارتی بیت، خواندە فانی ئاسایی ب جۆره کی تیگەهیت و ژ سنوری و اتا سەر فە یا تیکستی دەرباز نەبیت. لی دبیت فە کۆلەر و رهخه گرین ئەدەبی ب رهنگه کی دی تیگەهن، نەخاسم پستی دەم و جەهین چیرۆک لی هاتی نفیسین دزانن. کورته چیرۆکی ژ ی و هه که ئیک ژ ژانرین ئەدەبیین فە گیرانی و ل سەر بنه مایی چر و پریا رویدان و زمانی دەیتە ئافاکرن، شیانا هەلگرتنا گۆتارین جودا هەیه.

هەر وهه کی پیشتر نامازە پیهاتیه دان، ئەو چیرۆکین وهه که نمونه بو ئەفی فە کۆلینی هاتینە هەلبژارتن

هەبیت، بەلکو دشی ت گەلەک گۆتاران پیشکش بکەت. ل قیری ب دیتنا من ژبو دەستیشان کرنا ئەفان گۆتاران یان ژ ی هەتا ئەگەر هەلگرا ئیک گۆتار ژ ی بیت دەور و بەر (کۆنتیکست) رۆلی خوه دبینیت. ژبو ئەفی یەکی ژ ی دیاره دەم و جەهین چیرۆک لی هاتیه نفیسین گرنگن. ئانکو گرنگیا دەمی نفیسینی و جەهی لی نفیسی ژ دەم و جەهین د ناڤ تیکستیدا دکیتر نینن. هەردوو پیکفه گۆتارا چیرۆکی دیار دکەن. بو نمونه سەبارەت گرنگی و کارتیکرنا جەهی ژ یانی ل سەر نفیسەری و کەسایەتیین وی د چیرۆک و رۆماناندا فە کۆلەر خالد حسین حسین (1421هـ.: 106) دبژیت (شویتبلین جەهی د کەسایەتییدا ل سەر دەستیشان کرنا سیمایی لەشی و دەروونی و جفاکی ناراو هستن، بەلکو بەرەڤ دەفەرین نە هەستیکریفه دچن). لەوما فە کۆلینا مه ژ سنوری دەمی چیرۆکی یان جەهی چیرۆکی دەرباز دبیت و فە کۆلین و رافه بەرەڤ دەور و بەری تیکستیغه دچن. ئەم گریمانە دکەین ئەگەر ئەو چیرۆکین وهه که نمونه د ئەفی فە کۆلینیدا هاتینە شروڤه کەرن بەری هیرشا گرۆپا داعش بو سەر کوردستانی هاتبان نفیسین گۆتارا ئەوان دا یا جودا بیت.

ل سەر بنه مایی ئەفا ل سەری هاتیه ئارگیومینتکەرن، چار کورته چیرۆکین نفیسەرین گەنج هاتینە وهه گرگرتن وهه که سەمپل بو فە کۆلینی. هەر کورته چیرۆکەکی یا نفیسەرەکیه، گۆتارین د

دان بهیته هه‌ولیری. د ئه‌نجامدا شه‌ری راگه‌هاندنی د نایه‌را پارتی دیموکراتی کوردستان و بزوتنه‌وهی گوراندا ده‌ستپیکر. ئه‌قی شه‌ری هه‌فه‌ولایین کورد ئیخستنه د باره‌کی ده‌روونی یی نه‌خوشدا. سه‌ره‌رای ئه‌وان قه‌یرانین هه‌یی و روژانه پيشوازيکرن ل شه‌هیدان ژ به‌روکین شه‌ری دگه‌ل داعش و هاتنا ئاواره‌یان ب قه‌واره‌کی مه‌زن. هه‌فه‌ولاتی ب گشتی و ته‌خا گه‌نجان ب تایه‌تی تووشی بی ئومیدی و ره‌شینییه‌کا مه‌زن بوون.

ئه‌فان کاودانین ل سه‌ری ئامازه پیکری کارتیکرنه‌کا ئیکسه‌ر ل سه‌ر جیهانینی و ده‌روونی گه‌نجان کر. ئه‌وان ژی ب ریکا به‌ره‌م و نفیسیین خوه ره‌خه‌ه بین ئاشکرا و فه‌شارتی ئاراسته‌ی پارت و لایه‌نین سیاسی کرن. ئه‌مه‌د جاسم (ژ. 1992) چیرۆکنقیس و روژنامه‌فانه د کورته چیرۆکا (سه‌مفونیا ره‌وینی) دا ئه‌وان ناکوکی و گرژین سیاسی ب بی رامن دزانیته. چیرۆکا خوه ب ره‌نگه‌ک ساتیرایی و میتافوری پیشکیش دکه‌ت. گو‌تارا سه‌ره‌کیا ئه‌ف تیکسته پیشکیش دکه‌ت بی رامنیا دزایه‌تی و هه‌فه‌رکیین سیاسییه، ب تایه‌ت ئه‌وا ب ریکا ئالافین راگه‌هاندنی ده‌یته کرن. ئه‌و ئه‌قی یه‌کی ب ره‌وینا سه‌یان دشوبه‌ینیت:

سپیدی زوی یه سه‌یی مه‌زن ده‌نگی خوه به‌ردا ناق تاخی و ژ هه‌می دلئ خوه ره‌وی
- عه‌و عه‌و عه‌و

ژ نیشکه‌کیفه هیدی هیدی کومه‌کا سه‌یین دی ل تاخی دۆر وی کۆمبوون، که‌سئ

ئه‌ون بین ل سه‌ر ده‌می شه‌ری داعش هاتینه نفیسن، ئانکو کۆنتیکستی گو‌تارا وان چیرۆکان یی دپاره ب تایه‌ت ژ ئالیی کاودان و قوناغا دیرۆکیفه. له‌وما د ئه‌قی فه‌کۆلینیدا ئه‌م وه‌ک تیکستی ئه‌ده‌یین ده‌وروبه‌ری وان دپار ته‌ماشه دکه‌ینی. ل سه‌ر ئه‌قی بنه‌مای چار جو‌ره گو‌تار د ئه‌فان چیرۆکین گه‌نجاندا هاتینه ده‌ستیشانکرن.

1. بی رامنیا ناکوکی و گرژین سیاسی

د ده‌مه‌کیدا کو هیرشین داعش ده‌به‌رده‌وامبوون بو سه‌ر کوردستانی و پیشمه‌رگه د شه‌ره‌کی گراندا بو، پارتین سیاسیین کوردستانی ب تایه‌ت (پارتی دیموکراتی کوردستان، یه‌که‌تی نیشتمانی کوردستان، بزوتنه‌وهی گوران، یه‌کگرتوی ئیسلامی کوردستان و کۆمه‌لی ئیسلامی) ژ به‌ر هه‌موارکنا ده‌ستوری هه‌ریما کوردستانی ب تایه‌ت ده‌سته‌لاتین سه‌روکی هه‌ریمی به‌ینه کی‌مکرن و ئه‌و پۆست بیته پۆسته‌کی ته‌شریفات و سیسته‌می سه‌روکایه‌تی بیت په‌رله‌مانی. بریارا کۆمبوونا په‌رله‌مانی کوردستانی ل ریکه‌فتی 2015/8/19 بو ده‌نگدانا ل سه‌ر ره‌شقیسی ناماده‌کریی لژنا ده‌ستوری بی گری‌دای ب ده‌سته‌لاتین سه‌روکی هه‌ریمیقه ناکوکی گه‌هاندنه لوتکی“ کو هنده‌ک فراکسیونین په‌رله‌مانی گوه‌نه‌دا رینما و ریکه‌فتنا شه‌فا 2015/8/18 یا د نایه‌را هه‌ر پینچ پارتین سه‌ره‌کیدا هاتیه کرن. ل شه‌فا 2015/10/12 ریک ب (د. یوسف محمه‌د) نه‌هاته

به‌شی ژی ته‌ماشای بکه‌ینی ئەڤ بی لایه‌نییه یا
ئاشکرایه:

سه‌یی مه‌زن ئەو ره‌ڤده دا دگهل خوه و
چوونه به‌راهیکا سه‌یین تاخی دی، دوی
دهمی دا سه‌یین تاخی دی دخه‌وبوون و
پشتی وان دینی ئەو یی ل هه‌مه‌بر
هیرشه‌کا ره‌وینی، مه‌زنی وان رابووڤه و
گۆته کۆما خوه:

– سه ب ره‌وینا خوه سه‌یه سه‌یاتیا
خوه نیشا قان بدهن.

غیره بو سه‌یین تاخی دی چیبوو و وان
ژی ب ره‌وین به‌رسقا هیرشه‌را دا و گۆند
تیکدا بو سه‌مفونیه‌ک ژ ره‌وینی، هنده‌ک ل
ئیک و دوو خوڤین، توژ رابوو به‌ر نه‌ما ل
سه‌ر به‌ری و به‌ردا له‌قا و هه‌ستین ئیک و
دوو کراندن، یین مه‌زن ژی مانه ل جه‌ئ
خوه و ته‌ماشه‌دکر ... هیدی هیدی که‌سی
ژ وان تاڤه‌تا ره‌وینی نه‌ما و هه‌ر ئیکی
بریندارین خوه برن. (ه.د)

ئه‌گه‌ر وه‌ک ره‌نگه‌ڤه‌دانا ژیواری تیکستی رافه
بکه‌ین“ دیار دبیت نفیسه‌ر نه‌ ژ به‌ره‌یی گوران و
کۆمه‌لییه نه‌ژی ژ به‌ره‌یی پارته‌یه. له‌وما گۆتارا
چیرۆکی ئیک ئاراسته هه‌یه. نفیسه‌ر وه‌ک
هه‌ڤوله‌لاتیه‌ک گه‌نج وی لیکگۆهارتنا تومه‌تان ئەوا د
ناقه‌را ئەڤان پارتاندا رویدده‌ت نا په‌ژرینیت. ب تنی
ئه‌و ڤی کریاری ب زڤیری و بی مفا و بی بهایی
دینیت. وه‌ک روژنامه‌ڤانه‌ک گه‌نج ژبلی نه‌ ئارامیا
باری ده‌روونی ژ ئەنجامی شه‌ری داعش و قه‌یرانا
دارایی، ئەڤان رویدانین سیاسی کارتیکرن ل سه‌ر
هه‌ست و هزرین ئەوی ژی کریه. د ئەنجامدا گۆتارا

نه‌زانی بابته‌ چیه، چ چیبوو، دی چ
قه‌ومیت، بتنی هه‌مییا دزانی ئەو یی
دره‌ویت، ده‌می ژی پرسین بابته‌ چیه،
گۆت:

– عه‌و عه‌و عه‌و، سه‌یین تاخی هه‌ دوژمنین
مه‌نه، ئەگه‌ری ئاریشین ڤی گۆندی
هه‌میینه، خوه بکه‌نه کوم ئەم دی هیرش
که‌ینی.

ئینا وان ژی پشتنگیریا وی کر و ده‌ستدا
ره‌وینی.

سه‌یه‌ک ژ دوورڤه ده‌ات و سه‌حدکری
ره‌وش یا ئالۆزه، پرسیار دکر بابته‌ چیه
که‌سی به‌رسقا وی نه‌ددا، هیرڤه هات و
یرڤه چوو که‌سی چوو پینه‌ پینه‌کر، ل وی
بو مه‌ره‌ق تشته‌کی بزانی ل هه‌یهات
مه‌ره‌قا وی ب جه‌ نه‌هات، چ پینه‌ما ئینا
وی ژی ده‌ست ب ره‌وینی کر. (جاسم،
2016)

نفیسه‌ر وه‌ک گه‌نجه‌ک نه‌رازی ژ ئەڤی که‌تواری
هه‌یی و بی هیڤی ژ ئەنجام و ده‌رئه‌نجامین نا کۆکیین
سیاسی، هیرشین ئەوان بو سه‌ر هه‌ڤی مفا و بی بها
دزانیته، هه‌روه‌کی چاوا ره‌وینا سه‌یان ل سپه‌ده‌یان
بی ئەگه‌ر ژبلی زڤیریا ده‌ردورا خوه چ مفا نا
که‌هینیت. ئەو گۆتارا ل پشت ڤی تیکستی هاتیه
ئاراسته کرن گۆتاره‌کا ره‌خنه‌ نامیرا بی لایه‌نه، د
هه‌مان ده‌مدا گۆتاره‌کا پری ره‌شینی و بی
ئومیدیه.

بی لایه‌نیا نفیسه‌ری د گۆتارا ئاراسته کریدا ب
شیوه‌کی زه‌لال خوه‌یا دبیت، ئەگه‌ر ته‌ماشای
سه‌رجه‌م تیکستی بکه‌ین. دیسان ئەگه‌ر ب شیوه‌کی

ئه‌وی یا ره‌خه‌گرانه و ساتیره‌یییه، یا دژوار و بی‌
لایه‌ن و ره‌شینه.

2. هه‌ژاریا راده‌به‌ده‌ر:

ژ ئه‌نجامی ئه‌وان نا‌کوکیین د ناهه‌را به‌غدا و
هه‌ولیریدا په‌یدا بووین ل سهر ده‌رئ‌خست و فرۆتنا
نه‌فتا هه‌ریمی، برینا پشکا 17% یا هه‌ریمما
کوردستانی ژ بودجی فیدرالی ژ ئالیی حکومه‌تا
ناه‌ه‌ندیشه ل شوباتا 2014 د دویقدا هات. ل گه‌ل
هندی ژی نزمبوونا به‌رده‌واما بهایی نه‌فتی ل جیهانی
ده‌ستپیکر، دیسان ژ ئالییه‌ک دیقه د هه‌مان سالدا
به‌شه‌ک ژ عیراقی که‌ته ژیر کونترۆلا خیلافه‌تا
ئیسلامی ل عیراق و شامی (داعش)، کو ئه‌فا
دوماهیکی ژی ژ دوو ئالیانقه کارتی‌کرن ل سهر
هه‌ریمما کوردستانی کرن. ئیک هه‌ژماره‌کا زۆر یا
ئاواران قه‌ستا هه‌ریمی کر، دوو ل ئابا هه‌مان سال
هیرش کره سهر کوردستانی و هه‌ژماره‌کا قه‌زا و
ناحی و گوندین هه‌ریمی کونترۆل کرن و خه‌لکی
ئه‌وان ژی ئاواره بوون باژیرین مه‌زن. ئه‌ف
ئاواره‌بوونه و کورته‌پینانا بودجه‌ی و شه‌ری دژی
داعش وه‌کر فشار ل سهر هه‌ریمی زیده‌ بیت و د
ئه‌نجادا بی‌کاری و هه‌ژاریی روی ل هه‌ریمما
کوردستانی کر.

ئه‌فان کاودانان وه‌کر کو ب تاییه‌ت ته‌خا
گه‌نجان تووشی بی هیقی بوونه‌کا مه‌زن ببن، شیانا
پیکینانا هه‌فژینی نه‌ما، ده‌رچووین زانکویان بی‌کار
مان، پرۆژین ئاه‌ه‌دانکرنی و وه‌به‌ره‌ینانی و هه‌تا

کومپانی و کارخانه ئیفلیج بوون. ژ نه‌چاری
هه‌ژماره‌کا ئیک‌جار مه‌زنا گه‌نجان قه‌ستا ژ ده‌رغه و
په‌نا‌به‌ریی کر، سهره‌رای مه‌ترسیا ریک و نقوبوونا
رۆژانه یا د ده‌ریایاندا. ئه‌و گه‌نجین ده‌رغه‌تا چوونی
بو نه ره‌خسای یان ژی نه‌قیای بچن ژده‌رغه مانه ل
هه‌ریمی و رۆژانه ژ هه‌ژاری و نه‌داریی دنالین. ئه‌ف
ره‌وشه بو سه‌ده‌ما وی یه‌کی گه‌نجین نفیسه‌ر و
رۆژنامه‌شان هه‌ر ئیک ب ره‌نگه‌کی ده‌ربرینی ژ زیانا
خوه یا ئالۆز بکه‌ت. عادل عه‌بدو‌لمه‌جید (ژ. 1987)
د کورته‌چیرۆکا ب نا‌فی (دوکیل) دا دوو گۆتارین
پیکفه گری‌دای وه‌که سه‌ده‌م و ئه‌نجام پیکشیش
دکه‌ت، ئه‌و ژی هه‌ژاریا راده‌به‌ده‌ر و به‌لا‌قبوونا
دیاردا ژ نه‌چاری یا خازخازۆکیی، کو هه‌ر چه‌نده
ئه‌ف دیارده پیکشتر ژی هه‌ر هه‌بوو، لی ئه‌فی پینا
هه‌ژاری و نه‌داریا ب سهر وه‌لاتی ئه‌ویدا هاتی
به‌لا‌قتر لی کر:

د ناف دوکیلا نارگیلی را، ده‌ستی وی یی
بچیک ل هیقی ته‌مامبوونا که‌نیی وی بوو. دوو سی
جاران کوخی و سۆندئ نارگیلی ل پشتا ده‌ستی
وی دا، چله‌ه‌ک ب زارۆکی که‌فت ده‌ستی خوه دا
به‌ر هه‌لما ده‌فئ خوه و پفکرئ. وه‌کی فریشته‌کی
ژنا‌فا وی دوکیلی ده‌رکه‌ت، جاره‌کادی له‌پئ خوه
یی کچوچ فه‌کر و بریزا چایخانئ دا هات یئ ب
هیقی بوو ئیک تشته‌کی به‌رده‌ته ده‌ستی دا، سهرئ
خوه خوار دکر و نم نه‌ه‌ک دبن لی‌ف لی‌فکانرا دگوت
نه‌یا روون بوو کا چ دگوت؟ نه هه‌رئ یا ژ خوه
بوو نه‌که‌سئ تشته‌ک کره د له‌پیدا و نه ژی که‌سئ
ده‌ستی خوه ب سهری دا دینا خوار، ل کوژیی
سهری یئ چایخانئ دینو یئ دجیهانا خوه‌دا نه‌و
ژی یئ گم گمه‌کی دکه‌ت که‌س تی ناگه‌هت،

بېكار رامن و نارمانجين جفاكي و سياسي و كهلتوري ب خوهفه دگرن. گوتارا سهره كيا تيكتسي پيشكيش كړي، نه رازيپوونا گه نجان ل همبهر كاودان و رهشا دژوارا گه نج تېدا دبورن. نفيسهر رادگه هينيت ژبلي ب ههروه چوونا هيزا نه وان و نه داريا وان نه و بي بها و روومت بووينه، كيمترين و خرابترين ريكا په يداكرنا ژياني كو خازوكيه ژ نه چاري و نه داري بوويه پيشه يي هندهك ب تايهت زاروكان. كول گورهي ياسا و جارنامه يا مافي مروفي كاركرنا زاروكان تشتهك نه رهوا و ريك پينه دايه "نه خاسم زاروك ل جهي ياري كرن و فيربوون و راهينانين بهدني و چالاكيين پيدفي ب نهفي جوړه خرابتريني كارا رابيت، نهفه جهي نه رازيپوونا نفيسهري و بي نوميديا وييه. ب كورتي گوتارا چيروكي پتر ژ تايهكي ب خوهفه دگريت، نانكو دشياندايه بيترين پتر ژ گوتاره كي ب خوهفه دگريت، همميان ژي ناراسته كي ره شيني و بي نوميدى و بيترين پتر دياره، كو هه ژاري و بيكاري نه گهري سهره كينه، نهو ژي نه نجام و فهريرا سياسي تا شاشا ب ريغه برنا وهلاتي و كاودانين شهري فهرز كرينه.

3. رهفين ژ وهلاتي ژ بهر نه دادپهروهري و تيرورا ب نافي تايي

په نابهری و مشه ختپوونا گه نجان بهره ژ دهرهفي وهلاتي ل دهسپيكا سالين نوتان دهسپيكر ههتا شهري نازادكرنا عيراقی ل 2003. پشتي نهفي

گه هشته بهر سينگي وي نم نما خوه بلند كر، نهخير دينوي ناگه ژ خوه نينه، دهستي خوه ل چوكي وي دا و نم نما خوه دوباره كر. دينوي ژ وي جيهاني ئينا دهر، بهري خوه دا وي زاروكي و سهری خوه پيچكه خوراند. دهستي خوه دا بهروكا خوه و ربعهك كره دهستي ويدا و ماچ كره نه نيا وي، ديمي زاروكي قه بوو بيجامي خوه يي پني پني هه لدا و ئيكسهر قهستا ژ دهرقه كر، دينو ژ جيهانا خوه دهركت بوو، لهوما وي ژي كوژي چاخياني بجه هتلا و قهستا ژ دهرقه كر. بهري دهرقه قيت، خوداني چاخياني ملئ وي گرت و گوتئ:

- كا بوهايي چا خوه ب دهفه ؟

دينوي ژي سهری خوه خوراند و بيته پينه كر، دفا دهركه قيت پينگافهك هافيت .

- بوهايي چا خوه ب دهفه هه كه تو خوه لنكي ژ فيره نا دهرنيخي .

سهری خوه خوراند و دفنا خوه رادا و ههولدا خوه ژ دهستان بينته دهر، ددهمه كي دا دهرگه هي چاخياني قه بوو، زاروكي نهو ربعه د لهي خوداني چاخياني راكر و دهستي دينوي گرت و ههردوو وهكي كوژو بابان ژووردا ب جادا باژيري دا چوون. (عه بدوله جيد: 20... :...)

دياره نهواكو نفيسهري قياي ب ريكا نهفي چيروكي و ههلويسي دينوي و زاروكي خازوك بگه هينيت وهك گوتار گه لهك مهزنتر و كويرتره ژ نه فان ريترين تيكتسي بي هاتيه نفيسين و دارستن. نه داريا دينوي و مهردينيا نهوي، خازوكيا زاروكي و پرپوونا چاخيانه و كافيان ژ گه نجين بي پاره و

دهما ل به‌ره‌میی توره‌یی یین ئەفان گەنجان هویر دین، ئازار و جیهانیبیا تراجیدی یا وان بو مه خو یا دین. کو د ئەفی بیافیدا دهما به‌ره‌میی ئەوان یین وێژه‌یی دخوینین ب تایهت چیرۆکی وان، فەرە ل ئەوی گوتاری بێرین ئەوا ل پشت ریزکی تیکستیدا هاتیه پیشکیش کرن. ئانکو تیکستین ئەوان وه‌که هه‌لگرین گوتارین به‌رفره‌تر ژ سنوری ده‌قی پیدتی ب فه‌کولین و ئاماژه‌دانیه.

دیار ئه‌ره‌دنی (1987) ئیک ژ نفیسه‌رین گەنجین ده‌فه‌ریه‌ کو مشه‌خت نه‌بوویه و ژ وه‌لاتی ده‌رنه‌که‌فتیه. د کورته‌ چیرۆکا (ئه‌ف پیل ده‌ریایی وه‌لاتی منه) دا، هه‌ر وه‌ک ژ نافونیشانی تیکستی وی دیار پیلین نه‌خوش و کورژه‌کین گەنجان بوینه سیم و جه‌ناف بو وه‌لاتی وی. رستا ئیکی و ده‌سته‌پیکا فی تیکستی ژی ب شیوی پرسیاره‌کا ره‌شین و تراژیدی هاتیه‌ داریشن. کو پیلین ده‌ریایی دلوفانی ب که‌سی نابه‌ن.

– تو دبینی نوکه‌ ئەم یی به‌ره‌ف ئه‌ورویایی دچن، چ نه‌مایه‌ دئ پیلین فی ده‌ریایی مه‌ بنئاف کن و دئ بینه‌ خوارنا ماسیین له‌وچه‌؟

- نه‌ترسه‌ هه‌قال، وه‌لات ژی هه‌نده‌کان بو هه‌ژارین وه‌کو مه‌ کربوو ده‌ریا، ئەمیی گران بنئاف دبوون و دکه‌فتینه‌ بنی و یین سقک سه‌ر ئاف دبوون و بلند دبوون، مه‌ ل قیری پچه‌ک هه‌یقی یا هه‌ی کو بگه‌هین ئارمانجی، دبت دلئ ده‌ریایی نه‌رم بیت و مه‌ ب پاریزت، هه‌گر ئەم داعویران ژی؛ ماسیین بی گونه‌ه‌ دئ مه‌ خون، دئ

قوناغی مشه‌ختبوون نه‌به‌س راوه‌ستا به‌لکو گه‌له‌ک ژ مشه‌ختبوویان جاره‌کا دی زفرینه‌ کوردستانی، ژبه‌ر خوشگوزهرانی و ئیمناهی ده‌فه‌ر تیدا ده‌ربازبووی. لی پشتی په‌یدا بوونا گرۆبی داعشی توندرو و ب تایهت هه‌رشکرنا ل سه‌ر ده‌فه‌رین کوردستانی، هه‌روه‌ک ل سه‌ری ئاماژه‌ پیه‌اتیه‌ دان کو یا هه‌فه‌ده‌م بوو دگه‌ل برینا به‌شی بودجا هه‌ریما کوردستانی“ دیاردا مشه‌ختبوونی جاره‌کا دی ده‌سته‌پیکره‌ و یا به‌یتر بوو ژ سالین نۆتان، سه‌ره‌رای وان قوربانین گیانی یین مه‌زن د وی ریکیدا. ئارمانج عه‌بدولا به‌رپرسی فیدراسیونا سه‌رانسه‌ری یا په‌نابه‌رین عیراقی بو که‌نالی ئین ئارتی (2015) راگه‌هاند کو "هه‌یفانه‌ نیزیکی سی هزار گه‌نج ژ هه‌ریما کوردستانی مشه‌خت دین بو وه‌لاتین ژده‌ره‌فه‌ و ئه‌ورویا". ل گوره‌ی دیتنا نفیسه‌ر و چاقدیران ب تنی ئاریشه‌ و گرفتین ئابوری فاکته‌ر نه‌بوینه‌ بو فی دیاردی، به‌لکو فاکته‌رین سیاسی و پشتگوه‌ ئیخستنا گەنجان ژلایی ده‌سته‌ه‌لاتا سیاسیفه‌ و لایه‌نی ئاسایشی کو گه‌فین دژوار و پرۆپاکندین توندروه‌ین ده‌وله‌تا ئیسلامی (داعش) ژی ژ فاکته‌رین به‌یتربوون ل پشت مشه‌ختبوونا وان (ده‌نگی ئەمه‌ریکا، 2015).

ئهو گەنجین مشه‌خت نه‌بووین ژبه‌ر هه‌ر ئەگه‌ره‌کی هه‌بیت مانه‌ د ئەفان کاودانین ئاماژه‌ پیکریدا و ل بن گفاشتین ده‌روونی و چا‌ه‌ره‌ریبونه‌کا ژ نه‌چاری بو رویدانین ئاینده‌ی.

خوهدا هەلدگريت ژ ديد و ئايدىلۆلۆژيەن جودا ڤه نەھاتينە پيشكيش كرن، كو ئەڤه پتر بو رۆمانان دەست دەت. ئېكەم گۆتارا نڤيسەر ب رېكا ئەڤى چىرۆكى گەھاندى ل پارچا دەستپىكى يا تېكىستى ھاتيه پيشكيش كرن، ئەو ژى رادى بېھيڤيونا ژ ۋەلاتى خويادكەت. ئانكو خەلكەك يى بزاقى دكەت بەس ل ۋەلاتى نەمينت بلا بيتە نيچىرا ماسيا و د پىلېن دەريايىدا ب خەندقن“ ئەڤه بو وان خوشتە و باشترە ژ مانا د بى دادى و مرنا ب نازارال ۋەلاتيدا. ب رمانەك دى، ل گورەى ديتنا خەلكى ئەو بى دادى و نە يەكسانيا ل ۋەلاتى ھەى يا دژوارتر و ب نازارترە ژ مرنا د ناڤ پىلېن دەريايىدا. ل سەر بنەمايى ڤى شروڤە كرنى ئەم دشىن بگەھينە وى راستى كۆ ئېك ژوان گۆتارىن نڤيسەرى ب رېكا تېكىستى ڤياى پيشكيش بکەت ئەوە كو پرانيا ئەوين مشەخت دبن نە ژبەر زەھەتى و لاوازا بارى ئابورىيە، بەلكو نەبوونا دادپەرورەيى نەخۆشترين و دژوارترين رەوشە ئەو تيدا دژين ل ۋەلاتى.

ديسان ئەگەرەكى دى يى رەڤين و دەرکەشتنا ژ ۋەلاتى دزڤریتەڤه بو ترسا ژ ئيسلامى (ئيسلاموفوبيا) (2) ژ ئەنجامى كرىارين توندروين موسلمان (رېكخراوين تيرۆرى يين ب ناڤى ئيسلامى تاوانان دكەن – داعش ۋەك نمونە)، كو ئەڤ حالەتە ژى پتر بو پېكھاتا ئېزدى و كرىستيانى ل دەڤەرى دروستە. ژ بەر وان كۆمەل كۆژين داعش

سۆپاسيا دايكىن مە كن كو ئەم ئينايى ڤى دنبايى و بو وان كرىنە خوارنەك باش، لى دە ۋەلاتى دا، نە ئەم ب تى دەھاتن خوارن، بەلكو مافى مە، ھېڤيىن مە، دنگين مە، ئەزمانين مە، خوە بىرۆبۆچونين مەژى دخوارن، خوە نازاديا مەژى. ل ڤىرى بىي جياوازي دى مە ھەمىيان ۋەكو ئېك خون، دى ۋەكو ئېك مرين، ئەڤ ماسيە نايژن ئەڤه ژ كىژ ئاينى نە، ئەڤه پرسيارا ئاين و ۋەلات و رەگەزى مە ناكن، لى ھەگەر ئەم د ۋەلاتى دا شەھيد ژى ببين، دا گۆرى ئېكى ژ ئېكى دى جوانترەت، خوە د مرنى ژى دا جياوازي يا ھەيى، تو دزانى ھەڤالوو من چەند گۆر يين ديتن چ مروف نەكرينە دناڤدا و من چەند مروف يين ديتن بىي گۆر و كەلەخين وان يين بۆينە خوارنا گيانە ۋەرپن سەر ئەردى، ھەگەر تە بڤيت بزانى چەند بى گۆنەھ يين د قان دەشت و نھالان دا مرين، پېدڤيە تو زمانى كرمان بزانى، دا ئەو بېژن تە كا وان چەند كەلەخ يين خوارين، دايكا من ھەردەم دگۆت "كورى من ۋەلات ۋەكو دايكى يە، خوە ھەگەر مروف چ جارن ژى شيرى وى ڤەنەخۆت، مروفى ھەر ئەو دڤيت". من ژى دگۆت دايى مە چ جارن داخوازا شيرى وى نەكرىە، شير بلا بو وان بت، ب تى ھەمبېز بو مە، لى ئەو يى شيرى دخۆن و ھەمبېز دكن، ئەمژى يى بو تىشتەكى دمرن كو چ جارن نايبتە تىشتى مە.

تېكىست ھەلگري گۆتارين جودايە، لى ئەڤ فرە گۆتاريە نە ب واتا فرەدەنگى (پوليفينى) يا كو (مىخائيل باختين) د رۆمانين (دوستويڤسكى) دا ڤەديتى“ چونكى گۆتارين جودا يين تېكىست د ناڤ

فیزیکی، یازیه‌نی و ره‌وشتیا مه‌زن... د ئەفان جۆره به‌ره‌ماندا، فه‌گیڕ ب ته‌مامی ژ نفیسه‌ری فه‌شارتی ئەوی دئافرینیت یی جودایه)) (عه‌بدولقادر، 2012: 51). ئەو بابەت و رویدانا نفیسه‌ر (ب جه‌ناقئ کەسی ئیکی د گۆتارا خوه‌دا به‌حس دکەت، ئەو ب مه‌به‌ست فه‌گیڕی چیرۆکی ديار دکەت، داکو بابەتی مه‌زن بکەت و فه‌گوهریت بۆ ته‌وه‌ری جیهانا فه‌گیڕانا وی چیرۆکی. ئەفجار هەر تشته‌کی نيزیک یان دویر ژ خودی ئەفی جوره فه‌گیڕی، دیسان تشتی بچویک یان مه‌زن، خو‌ش بیت بۆ وی یان نه‌خو‌ش بیت، ئەو دبیته‌ پیفه‌ری هه‌می تشتان (الکردی، 1996: 133-134). ئەو بابەتی نفیسه‌ری د کورته‌ چیرۆکا (ئه‌ڤ پێلا ده‌ریایی وه‌لاتی منه‌)دا فیا ب ئازرینیت دیاره‌ پرسیارا وی کچکا بچویکا ئیزدیه‌" ده‌ما پرسیار دکەت: ((باب ما ده‌ریا ژ بوسرمانه‌؟!.... پا بۆچی دی مه‌ کوژیت؟)). ژ ئەنجامی هه‌زا نفیسه‌ری ژ گه‌هاندا زانیاریین زیده‌ و ئاشکرا کرنا بۆچوونین خوه‌ل سه‌ر زاری فه‌گیڕی، گۆتار و تیکستی یه‌کسان بووبه‌. ئەفجا ب خواندنا تیکستی مه‌ره‌م و گۆتار ب ساناهی ب ده‌ست دکەفن. ئەو ژی ژبه‌ر هۆقاتیا موسلمانین تیرورس تیسلام یا بۆیه‌ ئاینی ترس و کوشتنی ل ده‌ڤ به‌ره‌بابین نوی یین ئیزدیان، هه‌ر چه‌نده‌ ئیسلام د کۆکا خوه‌دا ئاینی هه‌ڤدو قه‌بویل کرن و ئیمناهییه‌، لی پراکتیکا وی ب ته‌مامی به‌روڤاژیه‌. د ئەنجامدا سه‌ره‌رای مه‌ترسیا ده‌ریا و نقومبوونی،

د گه‌ل ئەفان پیکهاتان ب تایه‌ت کوردین ئیزدی کرین، ئیدی ئیسلام بۆیه‌ ئاینی ترسی بۆ به‌ره‌بابین نوی یین ئەفان پیکهاتان:

ده‌می من و وی برایی ئیزدی ئەو دانۆستاندن دکر، کچا وی یا بچویک ئاگه‌ه ژ مه‌هه‌بوو، هاته‌ به‌ر سینگی وی و گۆت: باب، ما ده‌ریا ژی بوسرمانه‌؟! - نه‌خیر کچا من، ده‌ریا بوسرمان نینه‌. - پا بۆچی دی مه‌ کوژیت؟ - نه‌ترسه‌ کچا من، ئەو مه‌ ناکوژیت، به‌لکو ئەو دی مه‌ ژ کوژه‌کان پارێزت.

من به‌ری خوه‌دا ئاسمانی، من د دلئ خوه‌دا هزر د ئاخفتا وی کچا بچویک دا دکر، چه‌ندین جاران ئاخفتا وی د سه‌ری من دا هات و چوو، "ما ده‌ریا بوسرمانه‌؟!!" پاشی چه‌ندین پرسیارین دی ژ پرسیارا وی ده‌رکه‌فتن و هاتن د سه‌ری من دا، بۆچی قئ زارۆکا بی گۆنه‌ه ئه‌ف پرسیار کر؟ بۆچی ئەم بوسرمان د چاقئ قئ جیهانی دا دلره‌ق و سته‌مکار و مالویرانکه‌رین؟ خودی ئاینی مه‌ وه‌کو وه‌فاداری بۆ نه‌ردی یئ فریکری، لی هه‌ر جه‌ئ ئاینی مه‌ لی نه‌بت ئەو جه‌ تژی وه‌فاداری و ئیمناهییه‌، ئەو جه‌ مه‌ و ئاینی مه‌ د پارێزت، ئاین هه‌ر ئاینه‌، لی زه‌لامین ئاینی ئاین نه‌ هیلا ئاین!

دووهم گۆتارا نفیسه‌ری گه‌نج فیا ب ریکا تیکستی بگه‌هینیت یا ئاشکرایه‌ ل فیری، ژبه‌ر ئەوان شروڤه‌یین فه‌گیڕی (فه‌گیڕ کەسی ئیکی یی تاکه‌) داینه‌ بابەتی. یا زانیه‌ ده‌ما فه‌گیڕ کەسی ئیکی بیت هینگی ئەو ئەکته‌ره‌ د چیرۆکیدا، ئەفجار ((فه‌گیڕ دبیته‌ کەسایه‌تییه‌ کی سه‌ره‌کی، خودان دینامیه‌ته‌کا

(ژ. 1989) ئیک ژ سهرهاتیین په‌هله‌وانیا پیشمه‌رگه‌ی کرپه هیتقیی کورته چیرۆکه‌کا خوه یا ب نافی (حه‌زا ژیانی د هه‌مبیرا مرنی دا). ئەو گۆتارا نفیسهری فیای ئاراسته بکه‌ت ب ریکا ئەفی کورته چیرۆکی وه‌ک ژ پلۆتا چیرۆکی و نافی کاریکته‌ری سهره‌کی (ئازاد) و ناقویشانی چیرۆکی دیار هاندانا گه‌نجانه بو به‌ره‌فانیکن و به‌رگری. دیسان بلندکرنا وره‌یا پیشمه‌رگه‌ی و هاندانا ل سهر وه‌فاداریا هه‌ڤه‌ڤه‌رایه:

ئازاد نزانیت ئەو پیکۆلا رزگار کرنا هه‌ڤالی
خۆ یی بریندار بکه‌تن دی چ هیته
سهری وی! هزرین خۆ دکه‌ت نافی وی
نزانیت، پیکۆلی دکه‌ت بینته بیرا
خۆ لی بی مفایه. ژبه‌رکو ئەو پیشمه‌رگه‌یه‌کی
نوویه، و ژبه‌ر دژواریا شهری
ده‌رفه‌ت بو نه‌چی ببوو هه‌ڤه‌ڤه‌نیا سینی بکه‌ن.
ئازادی بریار دا و گۆته هه‌ڤالین خۆ، "هه‌وون
هه‌رن، ئەز دی پیکۆلا رزگار کرنا
هه‌ڤالی مه‌ یی بریندار که‌م. من نه‌ڤیت سوبه
میژۆ مه‌ د به‌رپه‌رین خۆ دا ب
نه‌ میرخاسی پیناسه بکه‌ت. یان ئەز دی رزگار
که‌م یان ئەم هه‌ردو دی
بینه‌ جانگورین فی ناخی" (کانی، 2016: 17-18).

وه‌ک یا دیار ژ دیرۆکا چاپکرنا په‌رتووکی و
ناقه‌رۆکا چیرۆکی ل سهر ده‌می گه‌رمه‌ گه‌رما

مشه‌ختبوون بوویه تاکه‌ ریکا چاره‌سهری و خوه
رزگار کرنی بو به‌شه‌ک مه‌زن ژ کوردستانیان.

4. شهر و میرخاسیا پیشمه‌رگه‌ی و وه‌فاداریا وان
بو هه‌ڤه‌ڤه‌

دیاره‌ شهر یی سه‌پاندیی ل سهر پیشمه‌رگه‌ی ژ
ئالیی گروپی داعشفه‌ تشته‌ک نه‌چاقه‌ریکری بوو.
له‌وما پیشمه‌رگه‌ ژ ئالیی ده‌روونی و پر چه‌ک کرن
و ته‌کتیکشفه‌ نه‌ یی ئاماده‌بوو، هه‌روه‌ک ل ده‌سپیک
ئەفی ئە کۆلینی ئاماژه‌ پیه‌تیه‌ کرن. ئەڤ
نه‌چاقه‌ریکرنا پیشمه‌رگه‌ی بو ئە گه‌را شکه‌ستن و
پاشقه‌ زفرینا وان ل هنده‌ک ده‌ڤه‌ران و زیده‌باری ب
دیله‌ گرتن و بریندار کرن و شه‌هید بوونا هژماره‌کا
پیشمه‌رگه‌یان" (3) ئەڤه‌ ژبلی وان زیانین گیانی بین
ب خه‌لکی سقیلی وان ده‌ڤه‌ران که‌فتی. لی هه‌ر
زوی وره‌یا خه‌لکی کوردستانی و باوه‌ریا وان ب
هیزین پیشمه‌رگه‌ی زیده‌ بوو و وره‌یا پیشمه‌رگه‌ی
بلند کر و سه‌نگه‌رین وان قایمه‌ر بوون و شیان هه‌ر
زوی هنده‌ک پیشه‌هویا بکه‌ن.

هه‌لووست و په‌هله‌وانیا هنده‌ک پیشمه‌رگان د
ده‌زگه‌هین راگه‌هاندنی و تورین کومه‌لایه‌تیدا بوئه
جه‌ی سه‌رسۆرمانا خه‌لکی. هنده‌ک ژ ی ب شیوه‌یی
چیرۆک و ڤه‌گیانی ل سهر زاری هه‌ڤال و
هه‌ڤه‌ڤه‌په‌رین وان پیشمه‌رگان هاتنه‌ ڤه‌گیان. ئەڤی
یه‌کی باندۆرا خوه‌ ل سهر تاکی کورد کر، ب
تایه‌ت ته‌خا گه‌نچین نفیسهر ئەڤ هه‌لووسته‌ کرنه
هیتقیی نفیسین خوه. نفیسهری گه‌نج کاهین کانی

بوو. گه‌نجان هه‌ست ب هه‌ژاری و نه‌داری و پاشه‌روژه‌کا شیلی دکر. برس و ترس پیکفه دوو کابووسین که‌شه‌فریت بوون د خه‌ونروژکین واندا. ئەوان ناکۆکیین سیاسی یین به‌رده‌وام و راگه‌هاندنه‌کا لایه‌نگیر و نه به‌پر‌سیار یا د ده‌می شەر و ته‌نگافی و هه‌ژارییدا خه‌لکی سفیل ب تایه‌ت گه‌نج بی زاردکرن، له‌وما گۆتارا گه‌نجان یا وی ماوی ده‌می شیوی رسواکرن و لومه‌کرنی ب خوه‌فه دگرت. ئەفه هه‌می ژبلی فاکته‌ری تیرۆرا ب ناڤی ئاینی و قوربانین روژانه یین ژ ئەنجامی ئەڤی ئایدیولۆژیا به‌رته‌نگ خه‌لکی ددان. لی دگه‌ل فی چهن‌دی هه‌می ژی چیرۆک و گۆتارین ئەوان د قالا نه‌بوو ژ قوربانی و زیره‌کی و ویره‌کیا پيشمه‌رگه‌ی.

ئه‌نجام

ب شیوه‌یه‌کی گشتی گۆتارا گه‌نجان د سه‌رده‌می شەری داعشدا گۆتاره‌کا ره‌شبین و بی ئومید بوو، هه‌لبه‌ت ل گوره‌ی چیرۆکین هه‌لبژارتیین فه‌کۆلینی. لی شەر ب تنی نه‌ پالنه‌ری ئەڤی جوهره گۆتاری بوو، به‌لکو فاکته‌رین گرژی و ناکۆکیین د ناڤه‌را پارتین سیاسی یین هه‌ریمیدا و نه‌بوونا دادپه‌روه‌ریا جفاکی رۆله‌ک سه‌ره‌کی هه‌بوو د په‌یداکرنا فی جوهره گۆتاریدا. ئەفه ژی د ئەفان خالاندا دیار دبیت:

1. بی هیقیبوون و بی زاریا گه‌نجان ژ ئەنجامی شەری راگه‌هاندنی و ناکۆکیین د ناڤه‌را پارتین سیاسیین کوردیدا، گۆتاره‌کا ره‌شبین د ناڤ به‌ره‌مین واندا

شەری هاتیه‌ نفیسین. ب ده‌رپرینه‌کا دی ژ کۆنتیکستی چیرۆکی یا دیاره‌ گۆتار بو چ مه‌به‌ست هاتیه‌ ئاراسته‌ کرن. رویدانین واقع‌ نامیر و زمانی ساده و ناڤه‌رۆکا په‌یامدارا تیکستی وه‌کریه‌ کو جوهره‌ یه‌کسانیه‌ک د ناڤه‌را گۆتار و تیکستیدا هه‌بیت. ئەڤ یه‌کسانیه‌ پتر د تیکستین نفیسه‌رین گه‌نجدا و ب تایه‌ت به‌ره‌مین ده‌ستپیککی یین واندا خویا دبیت. لی تشتی کو ئەڤی تیکستی سه‌رنجراکیش دکه‌ت، چاوانیا ب دوماهیك هاتنا تیکستییه‌. تیکست ب دوماهیك‌ه‌کا فه‌کری ب دوماهی ده‌یت و چیرۆک تمام ناییت. واته‌ خوانده‌فان نزانیت ده‌می‌ نازاد گه‌هشتیه‌ ئەوی جهی هه‌ڤالی وی یی بریندار لی هاتی ده‌سته‌سه‌ر کرن کانی د هه‌ولا خوه‌دا یی سه‌ره‌کفتی بوو یان نه‌؟ دوماهیك رستا چیرۆکی: "ئه‌گه‌ر هه‌رده‌م خه‌لاتین من مه‌دالین بی بها بن، ئەفجاره‌ یان جانگوری کرنه‌ یان پیکفه‌ ژیان و فیانه‌" (ه.ژ: 20). ئەڤ دوماهیكا مه‌ره‌قدار وه‌ک تیکست جوانی و هونه‌ریه‌ت پی به‌خشیه‌، ئەگه‌ر دوماهیك ب فه‌کری نه‌مابا تیکست ژ به‌ره‌مه‌ک هونه‌ری دبیت پتر نیژیکی راپۆرت‌ه‌کا روژنامه‌فانیا ریالیستی با.

ژ ئەفا سه‌ری بو مه‌ خویا دبیت کو شەری داعش کارتیکرنه‌کا به‌رچاڤ نه‌ بتنی ل سه‌ر چیرۆک و به‌ره‌مین وان یین ویره‌یی هه‌بوو، به‌لکول سه‌ر ده‌روون و وره‌یا وان ژی هه‌بوو. له‌وما گۆتارا وان پتر ئاراسته‌یه‌کی نه‌ سه‌قامگیر و ره‌شبین پیقه‌ دیار

سه‌قامگیریا وه‌لاتی، گه‌هشتیه راده‌کی هه‌تا مرنا د ده‌ریایاندا پی‌خو‌شتره ژ مانا ل وه‌لاته‌ک ب ئەڤی ئاواپی.

4. ژ گو‌تارین دی یین ل ژیر فشارا شه‌ری داعش هاتینه نفیسین، به‌رز راگرتنا ئەرکی پی‌شمه‌رگه‌ی و وه‌فاداریا و بیه‌ل هه‌مبه‌ر وه‌لات و هه‌ڤالین خوه یین پی‌شمه‌رگه‌“ بۆ نمونه کورته چیرۆکا (حه‌زا ژیان) د هه‌مبیرا مرنی دا) یا کاهین کانی. ئەڤی جو‌ره گو‌تاری جو‌ره هاندانه‌ک تیدا هه‌یه ژبو پی‌شمه‌رگه‌یان کو ئەگه‌ر گیانی خوه به‌خشن ژ، نه‌هیلن هه‌ڤالین وان ب ساخی بکه‌ڤن ده‌ستین شه‌رکه‌رین داعش، دا‌کو حورمه‌تا وان نه‌هیتنه شکاندن.

په‌راویز:

- (1) یا دیاره ده‌ما زمانان به‌حسی گو‌تاری دکهن، یا جودایه ژ نیرین و به‌ریخو‌دانین فه‌کۆله‌رین نه‌ده‌بی و فه‌یله‌سۆفان. چونکی ئەڤ فه‌کۆلینا مه‌زی یا نه‌ده‌بییه، فۆکۆسا مه‌زی دی ل سه‌ر به‌ریخو‌دانین نه‌ده‌بیانه بیت بۆ گو‌تاری پتر ژ به‌ریخو‌دانا زمانی، هه‌رچه‌نده گو‌تار بابه‌ته‌ک جوت لایه‌نه. بۆ نمونه گه‌ی کۆک ئیک ژ زمانزین دیاره، د پیناسه‌کرنا گو‌تاریدا دیبۆت: (بیافه‌کی زمانیه ده‌یتنه تیگه‌هشتن ب راما‌نداری، هه‌ڤگرتن و نارما‌نجاری) (Cook, 1989: 156).
- واته هه‌رچه‌نده گو‌تار بیافه‌کی زمانیه، لی راما‌نداری و نارما‌نجارییا وی بیافی دده‌ت بۆ شرو‌ڤه و تیگه‌هشتین جودا.
- (2) گه‌له‌ک تا و چه‌ق ژ زارافی ئیسلا‌موفۆبیا د چن و بگه‌له‌ک ره‌نگان هاتیه پیناسه‌کرنا. ئەریک بلیچ (2011)، نفیسه‌ره‌ک ئەمریکیه و نفیسین تاییه‌ت ل سه‌ر فی بابه‌تی هه‌نه، بقی ره‌نگی دده‌ته خو‌یا‌کرنا: "ئیسلا‌موفۆبیا ب شیوه‌کی گشتی دشیاندایه به‌یتنه پیناسه‌کرنا وه‌ک جفا‌که‌کی هاتیه نیاسین ب وی یه‌کی کو جوداهی

په‌یدا‌کریه. ئەو ئەڤی جو‌ری هه‌ڤرکیا سیاسی ب بی بی راما‌ن دزان و د بی هیڤینه ژ ئەنجام و ده‌رئه‌نجامین وی هه‌ڤرکی. له‌وما نفیسه‌ر (ئه‌حه‌مد جاسم) شیوازی ساتیری بۆ سالو‌خدانا ئەڤی جو‌ره شه‌ری هه‌لبژارتیه و ب ره‌وینا سه‌یان لی‌کچواندیه.

2. ژ ئەنجامی شاشین کاربه‌ده‌ستان و کاودانین هه‌ریم تووش بووی ب تاییه‌ت شه‌ری داعش، نه‌به‌س خه‌لکه‌ک هه‌زار بو، به‌لکو ژ بیکاری و نه‌داری و نه‌چاری ئیدی دیاردا خازو‌کی ژ ب تاییه‌ت ژ ئالی زارو‌کانفه په‌یدا‌بوو. ئەڤی چه‌ندی ژ کارتی‌کرنین نه‌رینی ل سه‌ر گه‌نجان کرن و بۆنه فاکته‌ره‌کی دی بی بی ئومیدی و ره‌شبینی. له‌وما گو‌تارا گه‌نجان هه‌روه‌ک د کورته چیرۆکا (دو‌کیل)دا هاتی شیوازی ئیدانه‌کرنا کارگی‌ری و ب تاییه‌ت به‌رپرسین حکوومی پیڤه دیاربوو.

3. گه‌ڤین ل سه‌ر گه‌نجان ژ ئالی تونده‌روین ئاینیڤه ب تاییه‌ت گرۆبی تیرورستی داعش کارتی‌کرن ل ژیان و ژیارا گه‌نجان کر. ب دیتنا نفیسه‌رین گه‌نج (نمونه دیار ئه‌ره‌دنی) فاکته‌ری تیرورا ب ناڤی ئاینی ئیک ژ پالنه‌رین ب هیژین کوچه‌ری بوو. د هه‌مان ده‌مدا دووهم پالنه‌ری سه‌ره‌کی بی کوچه‌ری و ره‌ڤینا ژ وه‌لاتی نه‌دادپه‌روه‌ری و نه‌بوونا عه‌داله‌تا جفا‌کیه. ب ئەڤی ئاوازی گو‌تارا ئاراسته‌کریا د ئەڤان کاوداناندا په‌یدا‌بووی جو‌ره بی هیڤیوونه‌ک ژ وه‌لاتی پیڤه دیاربوو. ئانکو ژبلی لاوازی باری ئابوری، نه‌ ئارامیا ده‌روونی و بی هیڤیوونا ژ

- ناکهت د به‌ریخوه‌دانا ئیسلامی و موسلماناندا، کو به‌ریخوه‌دانه‌کا
رهمه‌کی یا نه‌رینیه بۆ ههمی لایه‌تین نایینی و باوه‌ردارین وی، بیی ل
به‌رچافه‌ر گرتنا ههمی ناستین سیاقی یان وی جو‌داهیا بجویک نه‌وا
کو دشیاندايه به‌یته پراکتیک کرن وه‌ک رکابه‌ر بۆ دیتنا وان یا
ده‌سپینکی. "واته ل گوره‌ی پیناسا بلیجی ئیسلاموفوبیا نه‌فیان و ترسا
جفاکیه ژ ئیسلامی و موسلمانان ب باشی و خرابیین وانفه بیی
جو‌داهی.
(3) د راگه‌هاندنا کوردیدا و هه‌تا یا جیهانی ژی هنده‌ک جاران نامازه
بیی ده‌یته کرن، کو هژمارا شه‌هیدین پيشمه‌رگه‌ی ل شه‌ری دژی
داعش ده‌وروبه‌ری 1800 شه‌هیدان بوو.
- ژیدەر**
- جاسم، نه‌محمد (31-8-2016). "سه‌مفونیا ره‌وینی". کورته
چیرۆک. مالپه‌ری وارمیدیا:
www.waarmedia.com/semfonyarewine/
— جینیت، جیرار (2003). خطاب الحکایه. ترجمه: محمد معتمم
وآخرون. الطبعة الثالثة. الجزائر: منشورات الاختلاف.
— الحمیری، عبدالواسع (2008). الخطاب والنص: المفهوم-العلاقة-
السلطة. بیروت: مجد المؤسسة الجامعية للدراسات والنشر
والتوزيع.
— حسین، خالد حسین (1421هـ). شعرية المكان في الرواية الجديدة /
الخطاب الروائي لادوار الخراط نموذجاً. الرياض: مؤسسة الیمامة
الصحفیه.
— دوملی، خچر (2015). الموت الاسود: منسی نساو الایزیدیه
فی قیجه داعش. دهوك؟
— رۆژه، مامه‌ند (2016). (داعش و ئاسایشی نیشتمانی
کوردستان). کوردستان و پۆست-داعش. هه‌ولێر:
ناوه‌ندی لیکۆلینه‌وه‌ی رووداو. ل ل 72-84.
— صالح، بیلان (2015). له‌گه‌ل رووداوه‌کاندا: کۆچی گه‌نجان یان
کوشتنی خه‌ونه‌کان. دیدار ل گه‌ل هیرش ره‌سول. ده‌نگی
نه‌مه‌ریکا، مالپه‌ری:
<https://www.dengiamerika.com/a/2944136.html>
— گو‌دوروف، تزفیکان (1987). الشعریه. ترجمه: شکری المبحوت
ورجاء بن سلامة. الدار البيضاء: دار توبقال للنشر.
- (1992). المبدو الحواری، دراسه فی
فکر میخائیل باختین. ترجمه: فخری صالح. بغداد: الشوون
البقافیه.
— عبدالله، عدنان مه‌دی (2017). گۆتارا جفاکی دگۆتین
مه‌زناندا، ده‌فرا به‌هدینان وه‌ک نمونه. ناما ماسته‌ری، نه
به‌لافکری. ده‌وک: زانکویا ده‌وک، کولێژا په‌روه‌ردا بنیات.
— عه‌بدولقادر، نه‌مین (2012). تیۆر و ته‌کنیکین شرۆڤه‌کرنا
رۆمانی. ده‌وک: ریتقه‌به‌ریا چاپ و به‌لافکری.
— عه‌بدوله‌جید، عادل (2016). "دوکتیل". کورته چیرۆک. گوڤارا
په‌یف. ژماره (65).
— کانی، کاهین (2016). په‌رکین نه‌ینیا مه‌زن. کومه‌له کورته
چیرۆک. ده‌وک؟
— الکردي، عبدالرحيم (1996). الراوی والنص القصصی. الطبعة
الثانية. القاهرة: دار النشر للجماعات.
— لقین پریس (2015). ناماری کۆچکردنی گه‌نجانی کورد بۆ
ئه‌وروپا بلاو کرایه‌وه. مالپه‌ری لقین پریس:
<http://www.lvinpress.com/n/dreja.aspx?Jmare=27944&Jor=1>
— المشاقبة، بسام عبدالرحمن (2014). مناهج البحث الاعلامی وتحليل
الخطاب. عمان: دار اسامة للنشر والتوزيع.
— نه‌ره‌دنی، دیار (2015). "نه‌ڤ پیلایا ده‌ریایی وه‌لاتی منه". کورته
چیرۆک. رۆژنامه وار. ژماره (1402). ل ل 8.
— یقطین، سعید (2005). تحلیل الخطاب الروائی. الطبعة الرابعة. الدار
البيضاء: المركز الثقافي العربي.
— Bleich, Erik (2011-09-26). "What Is
Islamophobia and How Much Is There?
Theorizing and Measuring an Emerging
Comparative Concept". *American
Behavioral Scientist*. Vol 55, No.12: Pp.
1581-1600.
-Cook, Guy (1989). *Discourse*. Oxford: Oxford
University Press.
- Nunan, David (1993). *Introducing Discourse
Analysis*. London: Penguin English.
- Pfeffer, Anshel (2016). "The inconvenient
reality behind the long, messy battle for
Mosul: Part 1". Available at:
read more: [https://www.haaretz.com/middle-east-
news/isis/1.748926](https://www.haaretz.com/middle-east-news/isis/1.748926)
- Song, Lichao (2010). "The Role of Context in
Discourse Analysis". *Journal of Language*

-Yetkin, Murat (25-2-2016). "Turkyeyi Suriye Denkleminden Çikarmak". Malperê Radikal: www.radikal.com

Teaching and Research. Vol. 1, No. 6. Pp 876-879.

الخلاصة

هذا البحث الموسوم بـ "تأثيرات ظهور داعش على الخطاب في قصص الشباب (2014-2016)، منطقة بهدينان نموذجاً" هو محاولة لدراسة القصص التي كتبها الشباب عقب هجوم داعش على اقليم كردستان صيف 2014. هذا الهجوم غير المتوقع حسب تصريحات المسؤولين السياسيين والعسكريين الكرد، ادى بطبيعة الحال الى تدمير المواقع التي تم احتلالها من قبل داعش والتابعة لاقليم كردستان. وعلى اثر ذلك لاذ الكثير من الناس الساكنين بالمدن الرئيسية كالسليمانية واربيل ودهوك بالفرار وتركوا منازلهم خوفاً من الحاق الاذى والاضرار بهم من قبل عصابات داعش. وكانت هجمات داعش متزامنا مع الازمة بين اربيل وبغداد حول مسائل الميزانية وواردات الاقليم والعراق، والتي دفعت بالحكومة المركزية على فرض عقوبات مالية على الاقليم وقطع حصة الاقليم من ميزانية الدولة وادى ذلك بدوره الى خلق ازمة مالية حادة بالاقليم. هذا فضلا عن استمرار بل واشتداد الصراعات الداخلية بين الاحزاب السياسية الكردية نتيجة عدم توافقهم حول مسائل دستورية ومالية خصوصا مسألة رئاسة الاقليم التي بلغت ذروتها. جميع هذه الظروف ادت الى خلق تأثيرات عديدة على الحالة النفسية والايضا المعاشية والاجتماعية والاقتصادية لعموم اهالي كردستان، خصوصا شريحة الشباب الذين وجدوا انفسهم بانهم هم اولى وأهم ضحايا هذه الظروف.

وهذا البحث هو محاولة لتحليل خطاب قصص اولئك الشباب الذين قدمت خطاباتهم وآرائهم في هذه الفترة. وبرهنت الدراسة وبمساعدة نظريات تحليل الخطاب بأن خطاباتهم تحمل في طياتها التشائم واليأس.